

Hszüe-tou és Jüan-vu
NEFRIT SZIRT
FELJEGYZÉSEK

(Pi-jen Lu)

1050-1300

VÁLOGATTA, KÍNAIBÓL FORDÍTOTTA,
A JEGYZETEKET ÉS UTÓSZÓT ÍRTA MIKLÓS PÁL

A FORDÍTÁST AZ EREDETIVEL
CSONGOR BARNABÁS VETETTE EGYBE

SZÁZ PÉLDÁZAT

I. VU CSÁSZÁR MEGKÉRDEZI BÓDHIDHARMÁT¹

A Liang-dinasztia Vu nevű császára megkérdezte Bódhidharma nagymestert:

– Mi a végső értelme a szent igazságnak?

Bódhidharma így felelt:

– A nyitott üresség – nincs benne semmiféle szent.

A Császár tovább kérdezett:

– Ki vagy te, aki előttünk állsz?

– Nem tudom – felelte Bódhidharma.

A Császár teljesen tanácstalan lett.

Bódhidharma pedig átkelt a Folyamon, és Vejbe ment.

Később a Császár fölkereste Pao-cse mestert, s magyarázatot kért tőle.

Pao-cse visszakérdezett:

– Felséged valóban nem tudja, kicsoda ő?

– Nem tudom – felelte a Császár.

Erre a mester elmagyarázta:

– Nem más ő, mint a nagy Avalókitésvara bódhiszattva, aki Buddha szellemének pecsétjét hordozza.

Ez nagyon megdöbbentette a Császárt. Végül is követet hívott elő, hogy az menjen Bódhidharmáért. Pao-cse mester azonban azt mondta:

– Nehogy Felséged megpróbáljon követet küldeni utána! Az egész birodalom futhat utána – mindhiába! Sohasem fog visszatérni!

2. CSAO-CSOU: AZ IGAZ ÚT NEM OLY NEHÉZ²

Csao-csou az egyik tanítás alkalmával így szólott a gyülekezethez:

Az igaz Út nem oly nehéz,

Csak ne válassz és ne szeress...

– De ha csak egyetlen szócskát kiejt az ember, máris itt a választás és szeretet, avagy a felhőtlen fényesség. Az öreg szerzetes nincsen birtokában a felhőtlen fényességnek. Nos, ti itt, tudjátok-e méltányolni ennek a jelentését?

Az egyik szerzetes azt kérdezte:

– Ha valaki nincsen birtokában a felhőtlen fényességnek, akkor ugyan mit méltányoljunk benne?

– Nem tudom – volt Csao-csou válasza.

– Hát ha tisztelettel nem tudja, akkor hogyan mondhatja, hogy nincs birtokában ennek a felhőtlen fényességnek? – kérdezte tovább a szerzetes.

– A kérdezősködésből most már elég – mondta Csao-csou, s így fejezte be:

– Boruljatok le, és távozzatok!

3. MA-CU BETEGSÉGE

Ma-cu mester megbetegedett, állapota súlyossá vált. A kolostor főapátja meglátogatta, s így szólott hozzá:

– Hogyan érzi magát tisztelendőséged ezekben a napokban?

– Naparcú Buddha, Holdarcú Buddha³ – volt a mester válasza.

4. TÖ-SAN VÁNDORBATYUJA

Tö-san megérkezett Vej-san⁴ kolostorába. Hóna alatt a vándorbatyúval keresztülsétált a nagycsarnokon, előbb keletről nyugatra, majd nyugatról keletre, körülnézelődött, és így szólott:

– Sehol semmi!⁵ – És elhagyta a nagycsarnokot.

(Hszüe-tou megjegyezte: – Átlátszó!)

Tö-san odaért a kolostor főkapujához, és ott így szólott:

– Csak ne siessünk annyira! – Azzal ruházatát előírásosan rendbe szedte. Másodszor is belépett a csarnokba, és meghallgatásra jelentkezett. Vej-san megszokott helyén üldögélt. Tö-san ünnepélyesen magasra emelte térdkendőjét,⁶ és kiáltotta:

– Hosang!

Vej-san olyan kézmozdulatot tett, mintha jakfarkas légyecsapója után kapott volna. Erre Tö-san elbőfentette magát: – *Kha!*

(Hszüe-tou erre megjegyezte: – Átlátszó!)

Ezután Tö-san hátat fordított a csarnoknak, felkötötte saruját, és útjára indult.

Este Vej-san megkérdezte a csarnok rangidős szerzetesét:

– Hová lett az újonnan érkezett?

– Amikor kiment a főcsarnokból, sarkon fordult, felkötötte a saruját, és elhagyta a kolostort.

– Ez az érdemes fickó egy napon eljut majd a magányos hegycsúcsra,⁷ ott remetekunyhót készít magának, és szidja a Buddhákat, ócsárolja a pátriárkákat! – mondja Vej-san.

(Hszüe-tou ekkor megjegyezte: – Hóra még dér!)

5. HSZÜE-FENG RIZSSZEMECSKÉJE⁸

Hszüe-feng így szólott a gyülekezethez:

– Az egész hatalmas világ, ha az ujjaimmal felcsippen-tem, nem nagyobb egy rizsszemnél. Ide vetem elétek, de nem látjátok, ostobák! Űssétek meg hamar a gongokat, szólítsátok az egész kolostort, és keressétek!

6. JÜN-MEN: MINDEGYIK NAP JÓ NAP!⁹

Jün-men az egyik tanítás alkalmával így szólt:

– Nem kérdezősködöm azokról a napokról, amelyek a hónap tizenötödik napja előtt voltak. Hanem mit mondanátok a tizenötödike utáni napokról? Nos, halljam! – Azzal már válaszolt is saját maga: – Mindegyik nap jó nap.

7. FA-JEN: TE HUIJ-CSAO VAGY!¹⁰

Egy szerzetes a következő szavakkal fordult Fa-jenhez:

– Huij-csao szeretné tisztelendőségedtől megkérdezni, hogy mi is voltaképp Buddha.

Fa-jen így felelt:

– Te Huij-csao vagy.

8. CUIJ-JEN SZEMÖLDÖKE¹¹

A nyári tanítási időszak befejezéseként Cuij-jen így fordult a gyülekezethez:

– Az egész nyári időszak alatt folyton-folyvást beszéltem nektek. Nos, nézzetek ide! Megvan még Cuij-jen szemöldöke?

– Azoknak, akik tolvajlásra adták magukat, lelkifurdalásuk van! – mondotta Pao-fu.

– Kinőtt már az! – mondotta Csang-csing.

– Sorompó! – kiáltotta nekik Jün-men.

9. CSAO-CSOU NÉGY KAPUJA¹²

Egy szerzetes azt kérdezte Csao-csoutól:

– Kicsoda-micsoda az a Csao-csou?

– Keleti Kapu, Nyugati Kapu, Északi Kapu, Déli Kapu – felelte Csao-csou.

10. MU-CSOU ÜRESFEJŰ BOLONDJA¹³

Mu-csou megkérdezte az egyik szerzetestől:

– Te hová való vagy?

A szerzetes így *khát* böföntett. Mu-csou így szólt:

– No, én öreg szerzetes, jól megkaptam a magamét!

– *Kha!* – böföntett újra a szerzetes.

– Lám, lesz még egy *kha*, aztán egy negyedik *kha*, hát még mi?

A szerzetes azonban ezután már csöndben maradt. Mu-csou végigvert rajta, és azt mondta neki:

– Üresfejű bolond, te!

11. HUANG-PO MUSLICÁI

Huang-po¹⁴ egyszer azzal fordult a gyülekezethez:

– Olyanok vagytok, mindnyájan, mint a törkölyre szálló muslicák: úgy zarándokoltok a Csan tanulása ürügyén té s tova. Sosem lesz ennek vége? Nem tudjátok, hogy az egész Tang-birodalomban egyetlen Csan-mester sem akad?

Előállott egy szerzetes, és azt kérdezte:

– Hogyan lehetséges ez? Hiszen országszerte vannak kolostorok¹⁵, s azokban vannak tudósoknak elismert férfiak, akik a gyülekezeteket tanítják!

– Nem azt mondom, hogy Csan nincsen. Csak azt mondtam, hogy mesterek nincsenek.

12. TUNG-SAN HÁROM FONT KENDERE¹⁶

Egy szerzetes megkérdezte Tung-san hosangot:

– Mi Buddha?

– Három font kender – felelte Tung-san.

13. PA-LING EZÜSTCSÉSZEJE

Egy szerzetes megkérdezte Pa-lingtól:¹⁷

- Mi a helyzet az Áradéva-iskolával?¹⁸
- Havat gyűjteni ezüst csészébe.

14. JÜN-MEN: AZ EGYETLENHEZ SZÓLNI

Egy szerzetes megkérdezte Jün-mentől:

- Mi az értelme a Buddha élete folyamán adott tanításoknak?

Jün-men válasza ez volt:¹⁹

- Az egyetlenhez szólni.

15. JÜN-MEN: FORDÍTVA AZ EGYETLENHEZ SZÓLNI

Egy szerzetes megkérdezte Jün-mentől:

- Mi a teendő akkor, ha egyetlen gondolatunk sem mocan, és semmi sem akarja magát megmutatni?

Jün-men válasza ez volt:

- Fordítva az egyetlenhez szólni.²⁰

16. CSING-CSING TOJÁSFELTÖRÉSE

Egy szerzetes azzal fordult Csing-csinghez:²¹

- Tanítványod belülről akar feltörni. Kérlek, Mester, törj fel kívülről!

- Életre akarsz kelni vagy sem? – kérdezte Csing-csing.

- Ha nem akarnék életre kelni, az egész világ rajtam nevetne – felelte a szerzetes.

- Te is csak afféle dudvatojás²² vagy! – mondotta a mester.

17. HSIANG-LIN: BELEFÁRADNI AZ ÜLDÖGÉLÉSBE

Egy szerzetes azt kérdezte Hsziang-lintől:²³

- Miazértelme annak, hogy Bódhidharma a távoli Nyugatról ide zarándokolt?

- Belefáradni a hosszú üldögélésbe – felelte Hsziang-lin.

18. CSUNG NAGYMESTER VARRÁS NÉLKÜLI SZTÚPÁJA

Szu-cung császár²⁴ azt kérdezte Csung nagymestertől:²⁵

- Mit kell tennem érted, ha a századik év²⁶ elérkezik?

- Készíttess az öreg szerzetes számára egy varrás nélküli sztúpát!²⁷ – válaszolta a nagymester.

- Szeretném tudni, hogy milyen legyen a formája – mondotta a Császár.

Csung nagymester hosszan hallgatott. Azután megkérdezte:

- Értetted, amit mondtam?

- Voltaképp nem értettem – válaszolta a Császár.

- Van egy tanítványom – mondta ekkor Csung nagymester. – Tan-jüan²⁸ a neve, neki adtam át megőrzésre a Tan Pecsétjét. Ő nagyon járatos ezekben a dolgokban. Egyszer hívasd majd el, és kérdezd meg tőle!

Csung nagymester halála után a Császár hívatta Tan-jüant, és kikérdezte. Tan-jüan így felelt:

Hsziangtól Délre, Tantól Északra²⁹

(Hszüe-tou megjegyzése: Egyetlen tenyér tapsa nem szól!)

Mindenütt tiszta arany terem.

(Hszüe-tou megjegyzése: Egy friss fatörzs a hegyről!)

Árnytalán fa alatt³⁰ a hajó mindenkit visz.

(Hszüe-tou megjegyzése: Csöndes tenger, tiszta patak.)

A Nefritpalotában³¹ nem tudnak a szentről.

(Hszüe-tou közbeszólt: S ezzel el is készült.)³²

19. CSÜ-CSE³⁸ UJJ-CSANJA

Az érdemes Csü-cse mesternek az volt a szokása, hogy bármilyen kérdésre, amit hozzá intéztek, fölemelte az ujját.

20. LUNG-JA A NYUGATI VÁNDORRÓL KÉRDEZŐSKÖDIK

Lung-ja³⁴ megkérdezte Cuj-vejtől:³⁵

– Mi az értelme annak, hogy Bódhidharma Nyugatról ide vándorolt hozzánk?

– Add csak ide az álltámaszt! – felelte az. Lung-ja átnyújtotta neki az álltámaszt, mire Cuj-vej fogta és megcsapta vele. Lung-ja megszólalt:

– Hát csak üss, ha épp ütni akarsz. De, végtére is, annak, hogy Bódhidharma Nyugatról ide vándorolt, egyszerűen nincs semmi értelme – mondta Lung-ja.

Lung-ja később Lin-csit³⁶ is megkérdezte:

– Mi az értelme annak, hogy Bódhidharma Nyugatról ide vándorolt hozzánk?

– Add csak ide nekem az ülőpárnát! – kérte Lin-csi.

Lung-ja az ülőpárnáért nyúlt, és átnyújtotta; Lin-csi átvette, és végigvert vele Lung-ján. Lung-ja így szólt:

– Ha épp ütni akarsz, hát csak üss. De, végtére is, annak, hogy Bódhidharma Nyugatról ide vándorolt, egyszerűen nincs semmi értelme.

21. CSE-MEN LÓTUSZA

Egy szerzetes ezt a kérdést tette föl Cse-mennek:³⁷

– Mi a lótusz, amikor még nem bújt ki a víz alól?

– Lótuszvirág – felelte Cse-men.

– És micsoda akkor, ha kibújt a víz alól? – kérdezett tovább a szerzetes.

– Lótuszlevelek – felelte Cse-men.

22. HSZÜE-FENG TEKNŐCORRÚ KÍGYÓJA

Hszüe-feng tanította a gyülekezetet, s így szólt:

– Hegyünk déli lejtőjén van egy teknőcorrú kígyó.³⁸ Fel-tétlenül meg kell néznetek!

Csang-csing³⁹ megjegyezte:

– Van itt ma valaki a csarnokban, akinek oda az élete.

Egy szerzetes jelentette ezt Hszüan-sának,⁴⁰ aki így szólt:

– Erről csakis egyvalaki tudhat szólni, az pedig Leng testvér.⁴¹ S ha ő helyesen válaszolna is, én másképp mondanám.

– Hogyhogy másképp mondaná tisztelendőséged? – kérdezte a szerzetes.

– Miért kell annak épp a hegy déli lejtőjén lennie? – válaszolta Hszüan-sa.

Jün-men pedig ledobta görcsösbotját Hszüe-feng elé, és úgy tett, mintha nagyon megrémült volna.

23. PAO-FU CSODAHEGY-CSÜCSA

Pao-fu⁴² és Csang-csing⁴³ együtt sétálgattak a hegyek közt. Útközben Pao-fu, ujjával mutatva, így szólt:

– Az ott a Csodahegy csücsa.⁴⁴

Csang-csing így szólt:

– Ami igaz, az igaz. Sajnos!

(Hszüe-tou megjegyzése: Ha ma ezzel az emberrel sétálnánk a hegyek közt, vajon miben törné a fejét? Hszüe-tou második megjegyzése: Nem mondom, hogy száz vagy ezer év alatt nem találnánk még egy ilyen embert. De biztos, hogy nincs sok belőle.)

Az egyik szerzetes elmesélte ezt Csing-csingnek,⁴⁵ aki megjegyezte:

– Ami Szun barátunk⁴⁶ megjegyzését illeti, ha ő nem lenne, bizony mondom, a mezőt holtak koponyái borítanák.

24. LIU ASSZONY,⁴⁷ A VASMALOM

Liu apáca, akinek Vasmalom (Tie-mo) volt a beceneve, ellátogatott a Vej-san-kolostorba. Vej-san köszöntötte, mondván:

- Hát megjöttél, öreg bivalytehén?⁴⁸
- Holnap lesz a nagy ünnepség a Vutaj-hegyen.⁴⁹ Eljön-e tisztelendőséged? – kérdezte a Vasmalom.
- Vej-san lefeküdt, és kinyújtózta tagjait.
- A Vasmalom megfordult, s ment útjára.

25. A LÓTUSZVIRÁG-CSÚCS REMETÉJE

A Lótuszvirág-csúcs⁵⁰ remetéje előhozta a botját, és így szólt tanítványaihoz:

– A régi időkben az volt az öregek szokása, hogy, amint elérték a megvilágosodást, nem maradtak többé. Miért?

Mint hogy senki sem tudott felelni, maga adta meg a választ:

– Mert már többé semmi haszna nem lett volna. Hanem most azt kérdezem, hogyan álltok ti ezzel? – s kérdésére ismét maga válaszolt:

*Nem törődve senkivel,
Vállukon a bot,
Mennek, mennek egyenest,
Ezer hegy van ott.*

26. PAJ-CSANG A FENSÉG CSÚCSÁN

Egy szerzetes azt kérdezte Paj-csangtól:⁵¹

Mi a világon a legcsodálatosabb?

– Ülni egyedül a Fenség Csúcsán⁵² – felelte Paj-csang.

A szerzetes mély meghajlással köszöntötte. Paj-csang erre végigvert rajta.

27. JÜN-MEN ARANYOS SZELE⁵³

Egy szerzetes azt kérdezte Jün-mentől:

– Melyik évszak az, amikor a fák elhervadnak és a levelek lehullanak?

– Akkor az aranyos szél fúj teljes erővel – felelte Jün-men.

28. NAN-CSÜAN: AMIT NEM HIRDETTEK A NAGY TANÍTÓK

Nan-csüan⁵⁴ elment a Paj-csang hegyre, hogy tiszteletét tegye Paj-csang Nie-pan hosangnál.⁵⁵ Paj-csang föltette neki a kérdést:

– Van-e olyan Tan, amit a nagy tanítók nem hirdettek a népnek?

– Mindenképp van olyan – felelte Nan-csüan.

– Akkor hát melyik az a Tan, amit a nagy tanítók nem hirdettek a népnek? – kérdezett tovább Paj-csang.

– Sem nem elme, sem nem Buddha, semmi se – volt Nan-csüan válasza:

– Ezt hirdeted te? – kérdezte Paj-csang.

– Már csak ilyen vagyok. Hanem tisztelendőségednek mi a véleménye? – fordította vissza a kérdést Nan-csüan.

– Nem vagyok én a nagy tanultságú férfiak közül való – felelte Paj-csang –, hogyan tudnám én megmondani, hogy mit tanítottak a nagy tanítók és mit nem.

– Ezt nem értem – mondta Nan-csüan.

– Pedig éppen eleget mondtam neked – zárta le a dolgot Paj-csang.

29. TAJ-SZUJ: S KÖVETKEZIK A MÁSIK

Egy szerzetes azt kérdezte Taj-szujtól:⁵⁶

– Írva vagyon: „Amikor a nagy kalpa-tűz⁵⁷ fellángol, mind az ezer világ elpusztul...” Szeretném tudni, csakugyan elpusztul vagy nem pusztul el?

– Elpusztul – felelte Taj-szuj.

– S akkor következik a másik? – kérdezett tovább a szerzetes. – És Taj-szuj felelt:

– S következik a másik.

30. CSAO-CSOU ÉS A NAGY RETEK

Egy szerzetes járult Csao-csouhoz:

– Azt hallottam, hogy tisztelendőséged közeli ismeretségben volt Nan-csüannel. Igaz lenne ez?

– Csen-csouban⁵⁸ terem a nagy retek – válaszolta Csao-csou.

31. MA-JÜ CSENGŐS BOTJA

Ma-jü⁵⁹ elment, kezében csengős botjával, Csang-csinghoz. Háromszor körüljárta Csang-csing elmélkedő ülőhelyét, rázta a botot,⁶⁰ hogy a csengők csilingeltek, aztán a földhöz ütötte, majd kihúzta magát, s úgy állott meg előtte. Csang-csing bólintott:

– Helyes.

(Hszüe-tou megjegyzése: Helytelen!)

Ma-jü ezután Nan-csüanhoz ment. Háromszor körüljárta Nan-csüan elmélkedő ülőhelyét, közben rázta a botot, hogy a csengők csilingeltek, azután a botot földhöz verte, majd kihúzta magát, s úgy állott meg előtte. Nan-csüan ingatta a fejét:

– Ez semmi! Helytelen!

(Hszüe-tou megjegyzése: Helytelen!)

Ma-jü ekkor így szólt:

– Csang-csing azt mondta nekem, hogy helyes. Tisztelendőséged miért mondja, hogy helytelen?

– Csang-csing szava helyes, de te helytelen vagy. Téged csak a szél járása visz, így nem jutsz sehová! – felelte Nan-csüan.

32. TING CSAK ÁLL

Ting,⁶¹ a szerzetesek csarnoki előljárója azt kérdezte Lin-csitől:⁶²

– Mi Buddha Tanának a lényege?

Lin-csi leszállt elmélkedő ülökéjéről, galléron ragadta Tinget, pofon verte, és ellökte magától. Ting csak állt ott, mintha még várna valamire. Egy szerzetes, aki a közelben állt, rászólt:

– Ting hosang, miért nem köszönsz mély meghajlással?

Ting ekkor, köszönete jeléül, mélyen meghajolt. Abban a pillanatban megvilágosodott.

33. CSEN FŐHIVATALNOK CE-FUNÁL

Csen Cao főhivatalnok úr⁶³ fölkereste Ce-fut.⁶⁴ Ce-fu, amint megpillantotta, kört rajzolt a levegőbe. Csen Cao így szólt:

– Fiatal tanítványod nem rossz szándékkal érkezik, te pedig, bár még nem is üdvözöltük egymást, máris kört rajzolsz a levegőbe?

Ce-fu erre magára húzta cellája ajtaját.

(Hszüe-tou megjegyzése: Csen Cao bizony félszemű!)

34. JANG-SAN: NEM VOLTÁL TE A LU-HEGYSÉGBEN

Jang-san⁶⁵ megkérdezett egy szerzetest:

- Honnan jöttél?
- A Lu-hegységből⁶⁶ – válaszolt az.
- Voltál-e fön­n az Öt Öreg-csúcson valaha? – kérdezte Jang-san.
- Ott még nem jártam – volt a válasz.
- Akkor te nem voltál soha a Lu-hegységben – mondta Jang-san.

(Később Jün-men azt mondotta:

- Jang-san szava együttérzésből fakadt, ezért végképp a gyom közé veszett.)

35. MANDZSUSRÍ: HÁROM MEG HÁROM

Mandzsusrí bódhizattva⁶⁷ azt kérdezte Vu-csótól:⁶⁸

- Te most éppen honnan jössz?
- Déiről – felelte Vu-cso.
- Nos, hogyan él Délen Buddha Tana? – kérdezte Mandzsusrí.
- A Törvény kései korszakának a szerzetesei épp csak ügyelnek a Tan előírásaira – válaszolta Vu-cso.
- Sokan vannak vagy kevesen? – érdeklődött Mandzsusrí.
- Itt vannak háromszázan, amott meg ötszázan is – felelt a szerzetes. Aztán ő kezdett kérdezősködni:
- Hogyan él a Tan abban a világban, amelyet te felügyelsz?⁶⁹
- Együtt élnek a szentek és a világiak – mintha sárkányok és kígyók lennének egymás közt – mondta Mandzsusrí.
- Sokan vannak vagy kevesen? – kérdezte Vu-cso.
- Ott három meg három,⁷⁰ itt háromszor három – volt Mandzsusrí válasza.

36. CSANG-SA SÉTÁRA INDULT

Egy napon Csang-sa⁷¹ sétára indult. Amikor hazatérőben a főkapu elé ért, a rangidős szerzetes így szólt hozzá:

- Hosang, hol jártál?

Csang-sa így felelt:

- Sétát tettem a hegyek között.
  - De merre jártál? – kérdezte a rangidős szerzetes.
  - Először az illatozó füvek nyomába szegődtem, aztán a hulló virágszirmokat követve értem haza – felelt Csang-sa.
  - Elteltél a tavasszal! – mondta a rangidős.
  - Még mindig szebb, mint ha az őszi harmat lepi be a lótusz leveleit – mondta Csang-sa.
- (Hszüe-tou megjegyzése: Köszönet ezért a válaszáért!)

37. PAN-SAN: HÁROM VILÁG – TAN SEHOL!

Pan-san⁷² így szólt tanítványaihoz:

- A Három Világban⁷³ nincs sehol a Tan. Hol lehetne föllelni az elmét?⁷⁴

38. FENG-HSZÜE ÉS A PÁTRIÁRKÁK TAN-PECSÉTJE

Jing-csou kormányzóságban⁷⁵ történt: Feng-hszüe⁷⁶ elfoglalta a főhelyet a hallgatóság előtt, és így szólt:

- A pátriárkának a Tan-pecsétje⁷⁷ olyan, mint a Vasbivaly⁷⁸ szelleme.

Ha a pecsétet elveszik, lenyomata ott marad. Ha a pecsétet nem veszik el, lenyomata nem látható. Ha egyiket sem akarjátok,⁷⁹ oda kell-e nyomni a pecsétet vagy sem? No, mondjátok meg nekem!

Ekkor egyik szenior, Lu Pej,⁸⁰ előlépett, s így szólt:
- Birtokomban van a Vasbivaly szelleme. Kérlek, ne nyomd rám a pecsétet!

– Megszoktam, hogy cethalra vadászak a nagy óceánban. De elszomorít, hogy iszapos vízben vergődő békára bukkantam.

Lu Pej állva maradt, és elgondolkodott. Feng-hszüe egy *kha* kiáltást hallatott, majd így szólt:

– Miért nem folytatod, amit elkezdted mondani?

Lu Pej dadogott. Feng-hszüe úgy tett, mintha meg akarná ütni a jakfarkas légycsapójával, majd így szólt:

– Emlékszel még az idézetre? Ismételd meg!

Lu Pej szóra nyitotta a száját, de ebben a pillanatban Feng-hszüe végigvágott rajta légycsapójával.

A kormányzó így szólt:

– Buddha Törvénye és az uralkodó törvénye egy és ugyanaz.

Feng-hszüe így szólt:

– Miért beszélsz így?

– Ha a megtorlás kívánatos, akkor nem lehet többé halogatni. Máskülönben zavar támad – mondta a kormányzó.

Feng-hszüe leszállt karosszékéből.

39. JÜN-MEN GYÓGYFÜVES SÖVÉNYE

Egy szerzetes azt kérdezte Jün-mentől:⁸¹

– Micsoda Buddha teste voltaképp?

– A gyógyfüves kert⁸² sövénye – válaszolta Jün-men.

– És hogyan kellene ezt értenem? – kérdezte a szerzetes.

– Aranyos sörényű oroszlán⁸³ – felelte Jün-men.

40. NAN-CSÜAN VIRÁGSZÁLA

Lu Keng tajfu⁸⁴ Nan-csüannal beszélgetve azt mondta:

– Csao,⁸⁵ a Törvény tanítója azt mondotta, hogy az Égnek, a Földnek s nekem ugyanaz a gyökerünk. Minden dolgok földön s égen s én is köztük – egylényegűek vagyunk. Nem csodálatosan furcsa ez?

Nan-csüan rámutatott egy virágra a kertben, szólította a tajfut, és így szólt:

– Manapság az emberek úgy látják ezt a virágot, mintha csak álmodnák.

41. CSAO-CSOU ÉS A NAGY HALÁL

Csao-csou megkérdezte Tou-cétől:⁸⁶

– Mi történik akkor, ha valaki azok közül, akik Nagy Halállal⁸⁷ meghaltak, ismét visszatér az életbe?

– Nem szabad éjjel kóborolni! Meg kell várni, míg megvirrad, s akkor útnak indulni – felelte Tou-ce.

42. PANG HÓPELYHEI

Pang,⁸⁸ a világi tanítvány búcsút vett Jao-santól.⁸⁹ Jao-san kirendelt tíz novíciust, hogy kísérjék el a kolostor kapujáig. Pang rámutatott a szállongó hópehelyekre, s így szólt:

– Gyönyörű hópehelyek. Egyik a másik után. De nem hullanak sehová.

A novíciusok egyike, akinek a neve Csüan volt, megkérdezte:

– Hát akkor mégis hová esnek?

Pang adott neki egy pofont. Csüan méltatlankodott:

– Világihoz nem illik, hogy így eljárjon a keze!

– És te még *Csan*-novíciusnak nevezed magad? Az öreg Jama⁹⁰ sosem fog téged elengedni! – felelte neki Pang.

– És téged, világi tanítvány? – kérdezett vissza a novícius. Pan újra pofon ütötte, és hozzátette:

– Csak nézel, nézel, s mégis olyan vagy, mint a vak; csak beszélsz, beszélsz, s mégis olyan vagy, mint a néma.

(Hszüe-tou megjegyzése: Miért nem vágta hozzá egy hógolyót már az első kérdés helyett?)

43. TUNG-SAN: SE HIDEG, SE MELEG

Egy szerzetes azt mondta Tung-sannak:⁹¹

– Hol a hideg jön ránk, hol a meleg. Hogyan tudnánk elkerülni?

– Miért nem mégy oda, ahol nincs se hideg, se meleg? – kérdezett vissza Tung-san.

– Hát hol van az a hely, ahol nincs se hideg, se meleg? – kérdezett tovább a szerzetes.

– Az az a hely, ahol megfagysz, amikor hideg van, megsülsz, amikor meleg van – válaszolt Tung-san.

44. HO-SAN: ÉRTENI A DOBÜTÉST

Ho-san⁹² így szólt a gyülekezethez:

– Aki gyakorlással tanul – az hallgató. Aki befejezte a tanulást – az szomszéd. Aki túljutott az előbbi kettőn – az túl van az igazságon.

Egy szerzetes megkérdezte:

– Mit tesz az, túl lenni az igazságon?

– Érteni a dobütést – felelte Ho-san. – A szerzetes tovább kérdezősködött:

– Miben áll Buddha igazi tanítása?

– Érteni a dobütést – felelte Ho-san. – A szerzetes még tovább kérdezősködött:

– Nem arról kérdezlek, hogy vajon mit jelent: „Hol az igaz elme, ott Buddha”, hanem arról, hogy mit jelentsen ez: „Sem nem elme, sem nem Buddha”?

– Érteni a dobütést! – felelte Ho-san.

A szerzetes még mindig nem hagyta abba a kérdezősködést:

– Ha egy magasztos ide érkezik, hogyan kell bánni vele?

– Érteni a dobütést! – felelte Ho-san.

45. CSAO-CSOU HÉT FONT SÚLYÚ KENDERKÖNTÖSE

Egy szerzetes azt kérdezte Csao-csoutól:

– Mind a tízezer dolog visszavezethető az egyre. De mire vezethető vissza az egy?

– Amikor még Csingcsouban éltem, készítettem magamnak egy köntöst kenderből, hét font volt a súlya – válaszolta Csao-csou.

46. CSING-CSING: AZ ESŐCSEPPEK HANGJA

Csing-csing megkérdezett egy szerzetest:

– Mi az a zaj odakinn?

– Az esőcseppek hangja – válaszolt a szerzetes.

– Az emberek feje tetejére állítják a világot. Önmagukat csapják be, s rohannak a dolgok után – mondta Csing-csing.

– És te hogy vagy ezzel? – kérdezte a szerzetes.

– Én is közel voltam hozzá, de nem hagytam magam becsapni – válaszolta Csing-csing.

A szerzetes rákérdezett:

– Mit jelentsen az, hogy „közel voltam hozzá, de nem hagytam magam becsapni”?

– Ezt elmondani a valóság birodalmában könnyű, de elmondani az átlényegülés birodalmában már nehéz – válaszolta Csing-csing.

47. JÜN-MEN: A HAT FEL-NEM-FOGÁS

Egy szerzetes azt kérdezte Jün-mentől:

– Micsoda a Tan igazi teste?

– A hat fel-nem-fogás⁹³ – felelte Jün-men.

48. VANG TAJFU ÉS A TEASZERTARTÁS

Vang tajfu⁹⁴ a Csao-csing-kolostorba ment teaszertartásra. Lang, a rangidős, éppen fölemelte az üstöt, hogy odavigye Ming-csaonak,⁹⁵ s kiborította azt. Vang tajfu megkérdezte:

– Mi van az üst alatt?

– A tűzhely istene – válaszolta Lang.

– Ha ott van a tűzhely istene, akkor miért van ráborítva az üst? – kérdezte a tajfu.

– Ezer nap hűséges hivatali szolgálat, aztán egy napon megtörténik a baleset! – felelte Lang.

A tajfu megforgatta ruhaujját, és kiment a szobából. Ming-csao így szólt:

– Lang bátyám, a mai napig békésen etted a Csao-csing-kolostor rizsét, most aztán indulhatsz a barbárok közé – egy koldusbottal!

– Szerinted mit kellett volna mondani? – kérdezett vissza Lang.

– Magad vagy az oka, ha a gonosz szellem kifogott rajtad! – felelte Ming-csao.

(Hszüe-tou megjegyzése: Miért nem tapostál bele abban a szempillantásban a tűzhelybe?)

49. SZAN-SENG: AZ ARANYHAL KISZÖKÖTT A HÁLÓBÓL

Szan-seng⁹⁶ azt mondta Hszüe-fengnek:

– Az aranyhal kiszökött a hálóból. Mondd meg, mit eszik azután?

– Ha majd te is kinn leszel a hálóból, akkor megmondom neked – felelte Hszüe-feng. Szan-seng nem hagyta annyiban:

– Tizenötshöz száz szerzetesnek köztiszteletben álló tanítója vagy, és nem találsz szavakat, ha ilyen kérdéssel kerülsz szembe!

– Az öreg szerzetes most főapát, és a kolostor túlságosan sok dolgot ád – felelte Hszüe-feng.

50. JÜN-MEN SZEMERNYI SZAMÁDHIJA

Egy szerzetes megkérdezte Jün-mentől:

– Milyen az a szemernyi szamárho?

– Rizs a csészében, víz a vödörben – felelte Jün-men.

51. HSZÜE-FENG: HÁT EZ MI?

Amikor Hszüe-feng remetekunyhójában éledgált, két szerzetes érkezett hozzá tisztelgő látogatásra. Hszüe-feng, látva őket közeledni, kitérte a kaput, kilépett eléjük, és így szólt:

– Hát ez mi?

– Hát ez mi? – visszhangozták a szerzetesek, mire Hszüe-feng lehajtotta a fejét, és visszatért kunyhójába.

Később a szerzetesek Jen-touhoz⁹⁷ mentek, aki megkérdezte tőlük:

– Honnan jöttetek?

– Dé ről érkezünk, a Nan-ling hegységből – felelték azok.

– Jártatok-e Hszüe-fengnél? – kérdezte Jen-tou.

– Igen, jártunk nála – felelték a szerzetesek.

– És mit mondott nektek? – kérdezősködött tovább Jen-tou. A szerzetesek elmeséltek mindent, hogyan történt.

– Ó, jaj! De sajnálom, hogy nem mondtam meg neki az utolsó szót, amikor együtt voltunk! Ha megtettem volna, ma az egész világon senki nem tudná túlszárnyalni őt!

A nyári tanítási évad végén a két szerzetes ismét elmondta a történetet, és kérték Jen-tout, hogy legyen a segítségükre. Jen-tou megkérdezte:

– Miért nem kértétek ezt korábban?

– Hosszú ideig mi magunk viaskodtunk a kérdéssel – válaszolták. – Jen-tou ezt mondta nekik:

– Hszüe-feng ugyanazon az úton jött a világra, mint én, de nem ugyanazon a módon fog meghalni, ahogy én. Nos, ha tudni akarjátok az utolsó szót, megmondom nektek. Egyszerű: Ez! Ez!⁹⁸

52. CSAO-CSOU KÖHÍDJA

Egy szerzetes így szólt Csao-csouhoz:⁹⁹

– Csao-csou köhídja messze földön híres. De amikor fölkerestem, csupán egy sor tipegőkövet találtam.

– Te csak a tipegőköveket látod, de nem látod a köhidat – felelte neki Csao-csou. – A szerzetes rákérdezett:

– Hát micsoda az a köhíd?

– Amelyiken át tudnak kelni a szamarak is, meg a lovak is – felelte Csao-csou.

53. PAJ-CSANG ÉS A VADLIBA

Amikor egy ízben Ma-cu Paj-csanggal együtt sétált, egy vadlibát látott fölöttük elröpülni. Ma-cu kérdezett:

– Mi volt az?

– Vadliba – felelte Paj-csang.

– Hova lett? – kérdezett tovább Ma-cu.

– Elröpült – felelte Paj-csang. – Erre Ma-cu jól megcsavarta Paj-csang orrát, annyira, hogy az fölördített fájdalmában. Ma-cu így kiáltott rá:

– Ha itt volt, hogyan röpülhetett el?

54. JÜN-MEN SZÉTTÁRJA KARJÁT

Jün-men megszólított egy szerzetest:

– Te most honnan jössz?

– Caj-csantól¹⁰⁰ – válaszolta a szerzetes.

– És miféleket mondott mostanában Caj-csan? – kérdezősködött tovább Jün-men. – A szerzetes válaszképp széttárta két karját. Erre Jün-men megütötte. A szerzetes ekkor megszólalt:

– Valamit meg kell mondanom . . .

Jün-men tárta szét erre két karját. A szerzetes azonban hallgatott. Erre Jün-men megütötte.

55. TAO-VU: NEM AKAROM MEGMONDANI!

Egy napon Tao-vu,¹⁰¹ tanítványa, Csien-jüan¹⁰² kíséretében részvéltáogatásra ment egy családhoz, ahol haláleset történt, s épp a temetés előkészületei folytak. Csien-jüan megérintette a koporsót, és így szólt:

– Mondd meg nekem, kérlek, ez most élet vagy halál?

– Nem akarom neked megmondani, hogy ez most élet avagy halál – felelte Tao-vu.

– Miért nem mondd meg? – kérdezte Csien-jüan.

– Nem, nem akarom megmondani – makacskodott Tao-vu.

Útközben, hazafelé, Csien-jüan így szólt:

– Hosang, nagyon kérlek, légy jó hozzám, és mondd meg.

Ha nem mondd, megverlek!

– Hát verj meg, ha úgy tetszik, de akkor sem mondom meg neked – válaszolta Tao-vu. – Csien-jüan meg is verte.

Később, amikor Tao-vu már eltávozott, Csien-jüan elment Si-suanghoz,¹⁰³ és elmondotta neki az egész történetet. Si-suang így szólt:

– Én sem mondom meg neked, hogy az vajon élet avagy halál.

– De miért nem mondd meg nekem? – kérdezte Csien-jüan.

– Nem, én nem mondom meg neked – makacskodott Si-suang. – Ezekre a szavakra azonban Csien-jüan hirtelen megvilágosodott.

Egy napon Csien-jüan, kezében egy kapával, fel s alá járkált a gyülekezeti csarnokban, mintha keresne valamit.

Si-suang megszólította:

– Mit csinálsz te itt?

– Elhunyt mesterünk szellemi maradványait keresgélem – felelte Csien-jüan.

– Hatalmas, morajló hullámok áradnak mindenfelé, tajtékos hullámok mossák az eget. Miféle maradványait keresed az elhunyt mesternek? – szólt Si-suang.

(Hszüe-tou megjegyzése: Ajjaj! Ajjaj!)

– Így lehet erőt gyűjteni – felelte C sien-jüan.
És Hsziu-hszen¹⁰⁴ hozzátette:
– Az elhunyt mester szellemi maradványai még közöttünk vannak.

56. CSIN-SAN ÉS A HÁROM SOROMPÓT ÁTVERŐ NYÍLVESSZŐ

Liang,¹⁰⁵ a világi tanítvány ezzel a kérdéssel fordult Csin-sanhoz.¹⁰⁶

– Mi történik akkor, ha egy nyílvessző átveri a három sorompót?

– Mutasd meg nekem a sorompók mesterét, hadd lássam! – felelte Csin-san.

– Hát ha így áll a dolog, akkor elismerem, hogy hibáztam. Szeretnék visszavonulni – mondta Liang.

– Meddig kell még várnom rád?! – kérdezte Csin-san.

– A nyílvessző jó volt! De nem talált célba – felelt Liang. – És távozni készült. Csin-san ekkor rászólt:

– Várj csak! Gyere közelebb!

Liang elfordította a fejét. Csin-san megragadta, és így szólt:

– Félretenni, akár egy pillanatra is, olyan nyílvesszőt, amely átveri a három sorompót, annyi, mintha belém lőtted volna!

Liang habozott. Csin-san erre hét ütést mért rá, és így szólt:

– Most utadra engedlek, hogy ezen törd a fejed harminc éven át!

57. CSAO-CSOU: ÉGEN S FÖLDÖN EGYEDÜL ÉN VAGYOK IGAZ

Egy szerzetes így szólt Csao-csouhoz:

– Mondották:

*Az igaz Út nem oly nehéz,
Csak ne válassz és ne szeress!*

Akkor tehát mi lenne a nem-választás és a nem-szeretés?

– Égen s földön egyedül én vagyok igaz – felelte Csao-csou.

– Ez is csak választás és szeretet – vetette ellen a szerzetes.

– Falusi fajankó! Hol itt a választás és a szeretet? – vágott vissza Csao-csou.

A szerzetes erre nem tudott mit mondani.

58. CSAO-CSOU: NINCS MENTSÉG

Egy szerzetes így szólt Csao-csouhoz:

– Te gyakran emlegeted a mondást:

*Az igaz Út nem oly nehéz,
Csak ne válassz és ne szeress!*¹⁰⁷

Nem éppen ebben van a te szereteted?

– Ugyanezt kérdezte valaki már egyszer tőlem, s én öt esztendő múltán sem találtam számára mentséget – válaszolta Csao-csou.

59. CSAO-CSOU: MIÉRT NEM IDÉZED VÉGIG?¹⁰⁸

Egy szerzetes így szólt Csao-csouhoz:

*Az igaz Út nem oly nehéz,
Csak ne válassz és ne szeress!*

De ha egyetlen szót szólsz, máris eltűnik a választás és a szeretet. Miképpen tudsz így másoknak segítségére sietni?

– Miért nem idézed végig? – kérdezte Csao-csou.

– Csak ennyit bírok észben tartani – mondta a szerzetes.

– Tudhatnád:

*Az igaz Út nem oly nehéz,
Csak ne válassz és ne szeress!*

– mondta Csao-csou.

60. JÜN-MEN BOTJA SÁRKÁNNYÁ VÁLTOZIK

Jün-men magasra tartotta a botját, és így szólt a gyülekezethez:

– Botom átváltozott sárkánnyá, és fölfalta az egész mindenséget. Hol vannak a hegységek? Hol vannak a folyamok? S hol van a hatalmas világ?

(Hszüe-tou a példázat elmondása után, botját rázva, leszállott a szószékről.¹⁰⁹ A szerzetesek ész nélkül rohantak ki a csarnokból.)

61. FENG-HSZÜE EGYETLEN PORSZEMECSKÉJE

Feng-hszüe így szólt a gyülekezethez:

– Ha egyetlen porszemecske fölszáll, a birodalom létezni fog. Ha nincs porszemecske, amelyik fölszálljon, a birodalom el fog veszni.

(Hszüe-tou, a példázatot elmondva, magasra tartva botját, így szólt tanítványaihoz:

– Akad valaki köztetek, aki együtt akar velem maradni életre-halálra?)

62. JÜN-MEN EGYETLEN KINCSE

Jün-men így szólt az összegyűlt szerzetesekhez:

– Ég és föld között, az egész világegyetemben egyetlen kincs van. Hegység formájában van elrejtve. Vegyétek a lámpást, lépjétek be a Buddha-csarnokba, vegyétek a klostor kapuját, s helyezétek a lámpa fölé!

63. NAN-CSÜAN KETTÉVÁGJA A MACSKÁT¹¹⁰

Nan-csüan egy napon azt látta, hogy a Keleti Csarnok és a Nyugati Csarnok szerzetesei egy macskán veszekednek. Fölemelte a macskát, és így szólt:

– Ha valaki jó választ ad, nem ölöm meg a macskát!

Senki sem tudott szólni. Nan-csüan kettévágta a macskát.

64. CSAO-CSOU FEJÉRE TESZI A SARUJÁT

Nan-csüan elmondotta a fenti történetet Csao-csounak, és megkérdezte őt, mit szól hozzá. Csao-csou ekkor levette a saruját és a fejére téve azt, kiment.¹¹¹ Nan-csüan utána szólt:

– Ha te itt lettél volna, a macska megmenekült volna.

65. A MÁSHITŰ BÖLCS ÉS BUDDHA¹¹²

Egy máshitű bölcse így szólt Buddhához:

– Nem szavakért jöttem én, nem szó nélküli válaszáért jöttem én.

A Magasztos csak ült mozdulatlanul, hallgatagon. A máshitű ekkor áhítattal megszólalt:

– Mérheterlen Buddha könyörülete, káprázatom felhőit elfújta, megnyitotta számomra az Utat.

Miután a máshitű bölcse eltávozott, Ananda megkérdezte Buddhát:

– Mit tudott meg ez itt, hogy azt mondhatta, megtalálta az Utat?

– A telivér nyomban felszökken, ha a korbácnak csak az árnyéka esik rá – felelte a Magasztos.

66. JEN-TOU HANGOSAN FÖLNEVET

Jen-tou¹¹³ megkérdezte egy szerzetestől:

- Te honnan jöttél?
- A Nyugati Fővárosból – felelte a szerzetes.
- A Huang Csao-féle lázadás¹¹⁴ leverése után fogtál-e újra fegyvert? – kérdezte Jen-tou.
- Igen, kardot fogtam – felelte a szerzetes.

Jen-tou nyaka görcsbe meredt, és szörnyű sikoltás¹¹⁵ szakadt ki belőle. A szerzetes megszólalt:

- Porba hullik a fejed!

Jen-tou hangosan fölnevetett.

Később a szerzetes Hszüe-fenghez látogatott el, aki ugyancsak megkérdezte:

- Te honnan jössz?
- Jen-toutól – felelte a szerzetes.
- Jen-tou mit mondott neked? – kérdezte Hszüe-feng.

A szerzetes elmesélte neki az egészet. Hszüe-feng erre harminc botütést mért rá, és elzavarta a kolostorból.

67. FU, A NAGY TANÍTÓ, SZÜTRÁT MAGYARÁZ

A Liang-dinasztia Vu császára¹¹⁶ felkérte Fu-csiut, a Nagy Tanítót,¹¹⁷ hogy tartson magyarázatot a *Gyémánt szútrá*-ról. Fu, a Nagy Tanító, felhágott az emelvényre, azután megütötte botjával a pulpítust, s máris leszállott az emelvényről.

A Császár teljesen elképedt. Pao-cse¹¹⁸ hozzáfordult:

- Megértette Felséged a tanítást?
- Nem, nem értek semmit – mondta a Császár.
- Pedig a Nagy Tanító befejezte a prédikációt – mondta

Pao-cse.

68. JANG-SAN A NEVÉT KÉRDEZI SZAN-SENGTŐL¹¹⁹

Jang-san megkérdezte Szan-sengtől:

- Mi a neved?
- Huj-csi – válaszolt Szan-seng.
- Huj-csi az én nevem! – viszonozta Jang-san.
- Az én nevem Huj-zsan – felelte Szan-seng. – Jang-san erre harsányan felnevetett.

69. NAN-CSÜAN KÖRT RAJZOL

Nan-csüan, Kuj-cung és Ma-jü együtt mendégéltek, hogy tiszteletüket tegyék Huj-csung Nagymesternél. Félúton Nan-csüan megállt, s egy kört rajzolt a porba. Így szólt:

- Ha tudtok erre egy jó választ, akkor folytatom utamat veletek.

Kuj-cung nyomban leült a kör közepére. Ma-jü, ezt látva, női módon mélyen meghajolt. Nan-csüan így szólt:

- No, akkor én nem megyek veletek!
- Micsoda észjárás! – sóhajtott Kuj-cung.

70. VEJ-SAN: KÉRLEK, MONDD MEG!

Vej-san, Vu-feng¹²⁰ és Jün-jen ott álltak együtt Paj-csang előtt. Paj-csang így szólította meg Vej-sant:

- Ha szád zárva és ajkad összeszorítva, hogyan mondanád ki azt?
- Kérlek, mondd meg – szólt Vej-san.
- Megmondhatnám – felelte Paj-csang. – De ha megtenném, attól félek, nem lenne utódom.

71. VU-FENG: FOGD BE A SZÁD!

Paj-csang így szólt Vu-fenghez:

– Ha szád zárva és ajkad összeszorítva, hogyan mondanád ki azt?

– Hosang, nem foguád be a szád? – szólt rá Vu-feng.

– Valahol, messze, ahol semmi sem mozdul, kezemmel ernyőt formálok szememre, és úgy várlak majd.

72. JÜN-JEN: HÁT A TIED ÚGY VAN?

Paj-csang megkérdezte Jün-jentől:¹²¹

– Ha szád zárva és ajkad összeszorítva, hogyan mondanád ki azt?

– Hosang! Hát a tied úgy van? – viszonzta Jün-jen.

– Mégsem lesznek utódaim! – sóhajtott Paj-csang.

73. MA-CU ÉS A SZÁZ TAGADÁS

Egy szerzetes így szólt Mához, a nagymesterhez:

– Függetlenül a négy alaptételtől és a száz tagadástól, mondd meg nekem egészen egyszerűen, hogy mi az értelme annak, hogy Bóhidharma Nyugatról ide jött?

– Ma nagyon fáradt vagyok, nem tudom megmondani neked; kérdezd meg Cse-cangtól¹²² – felelte Ma-cu.

A szerzetes megkérdezte hát Cse-cangtól, aki így felelt:

– Miért nem kérdezed ezt a Mestertől?

– Éppen ő küldött hozzád – felelte a szerzetes.

– Ma nagyon fáj a fejem, nem tudom neked megmondani. Kérdezd meg inkább Haj rangidős testvértől!¹²³ – mondta Cse-cang.

A szerzetes feltette a kérdést Haj testvérnek, aki azt mondta neki:

– Ha idáig eljutottunk, már nem értek semmit.

A szerzetes elmondotta mindezt. Ma nagymesternek, aki így szólt:

– Cang feje fehér, Haj feje fekete.

74. CSIN-NIU ÉS A RIZESBÖDÖN

A déli étkezés idején Csin-niu hosang¹²⁴ minden nap maga kapta fel a rizsesbödönt, s azzal táncolt a refektórium előtt, hangosan nevetgélve és mondogatva:

– Kedves bódhiszattvák, gyertek és fogyasszatok!

(Hszüe-tou megjegyzése:

– Csin-niu minden látszat ellenére sem volt együgyű!)

Egy szerzetes azt mondta Csang-csingnak:¹²⁵

– A tiszteletre méltó előd azt mondta: „Kedves bódhiszattvák, gyertek és fogyasszatok!” Mit jelent ez?

– Úgy látszik, így tartotta tiszteletben az elmékedést és a hálaadást a déli étkezés előtt.¹²⁶

75. VU-CSIU MÉLTATLAN ÜTÉSEI

Egy szerzetes érkezett Csao-csou kolostorából Vu-csiu kolostorába. Vu-csiu megkérdezte:¹²⁷

– Mit találtál Csao-csou tanításában? Különbözik-e valamiben attól, amit itt találhatsz?

– Nem különbözik az semmiben – felelte a szerzetes.

– Hát ha nem különbözik, akkor miért nem mégy oda vissza? – förmedt rá Vu-csiu, és rávert a botjával.

– Ha a botodnak szeme lenne a látásra, nem vertél volna így rám! – mondta a szerzetes.

– Ma egy szerzetes akadt az utamba – mondta Vu-csiu, és három újabb botütést mért a szerzetesre. – Az kifelé indult. Vu-csiu visszaszólitotta, és így szólt:

– Kaphat az ember olykor méltatlan ütéseket!

A szerzetes visszafordult, és így szólt:

– Sajnos, a bot a te kezében van!

– Ha kell neked, íme, átadhatom – szólt Vu-csiu.

A szerzetes odalépett, elvette a botot Vu-csiutól, és három ütést mért rá vele.

– Méltatlan ütések! Méltatlan ütések! – kiáltzott Vu-csiu.

– Kaphat az ember olykor ilyeneket – felelt a szerzetes.

– Én egészen véletlenül tettem – mondta Vu-csiu.

A szerzetes erre mély meghajlásokkal tisztelgett előtte. Vu-csiu felkiáltott:

– Hosang! Ha így van, akkor hogyan távozol?

A szerzetes felkacagott, és távozott. Vu-csiu sóhajtott:

– Így van! Így van!

76. TAN-HSZIA: MEGVACSORÁZTÁL MÁR?

Tan-hszia¹²⁸ megkérdezett egy szerzetest:

– Te honnan jöttél?

– A hegy lábától – felelte az.

– Megvacsoráztál már? – kérdezte Tan-hszia.

– Igen – felelte a szerzetes.

– Jószemű az, aki enni ad egy ilyen fickónak, mint te vagy? – kérdezte Tan-hszia.

A szerzetes nem tudta, mit mondjon erre.

Később Csang-csing megkérdezte Pao-futól:¹²⁹

– Másoknak ételt adni minden bizonnyal érdemes dolog. Miképp lehetne az vaksi?

– Aki adta s aki elfogadta – mind a kettő vak! – felelt Pao-fu.

– S te még mindig vak vagy, bár már mindent elpuffogtattál! – replikázott Csang-csing.

– Hogyan nevezhetsz engem vaknak?! – méltatlankodott Paj-csang.

77. JÜN-MEN SZEZÁMMAGOS POGÁCSÁJA

Egy szerzetes megkérdezte Jün-mentől:

– Mi az a tanítás, ami túlmutat Buddhán és a pátriárkákon is?

– Egy szezámmagos pogácsa¹³⁰ – felelt Jün-men.

78. BÓDHISZATTVÁK A FÜRDŐBEN

A régi időkben tizenhat bódhiszattva volt. Amikor elérkezett a fürdés ideje a kolostorban, ők is fürdőt vettek. S ekkor a víz érintésére váratlanul átélték a megvilágosodást. Tiszteletre méltó Csan-tanítványok, megértitek a szavukat?

– Mi is átéltük a finom és tiszta érintést, elértünk a budhaság fokára, s meg is maradtunk ott.

Csak akkor lesztek képesek elérni ezt a tökéletességet, ha túl vagytok a hét dőfésen és a nyolc áttörésen.¹³¹

79. TOU-CE: MINDEN HANG A BUDDHA HANGJA

Egy szerzetes Tou-céhoz¹³² fordult:

– Mondották: „*Minden hang Buddha hangja.*” Igaz ez?

– Igen, igaz – válaszolta Tou-ce.

– Mester, meg ne halljam a fingásodat! – kérte a szerzetes, de Tou-ce erre rávert a botjával.

A szerzetes újra kérdezett:

– A szútra azt írja: „*A durva és a finom szavak egyaránt az első alapelvhez vezetnek.*” Igaz ez?

– Igen, így van – felelte Tou-ce.

– Mester, mondhatom neked, hogy számár vagy? – kérdezte a szerzetes. – Tou-ce ekkor is rávert a botjával.

80. CSAO-CSOU ÚJSZÜLÖTT CSECSEMŐJE

Egy szerzetes azt kérdezte Csao-csoutól:

- Egy újszülött csecsemő is birtokában van a hat érzéknek?
- Mintha labdát dobnál a patakba – válaszolt Csao-csou. A szerzetes később megkérdezte Tou-cétől:
- Mit jelent az, hogy „labdát dobni a patakba”?
- Év után év, szüntelen – felelte Tou-ce.

81. JAO-SAN ÉS A SZARVASKIRÁLYOK KIRÁLYA

Egy szerzetes így szólt Jao-sanhoz:¹³³

- Van a réten egy szarvascsérda, köztük a szarvaskirályok. Miképp lehetne eltalálni a szarvaskirályok királyát köztük?
- Vigyázz! Nyilvessző! – kiáltott rá Jao-san. – A szerzetes elterült a földön. Jao-san szólította segédjét, és megparancsolta:
- Fiú! Takarítsd el innen ezt a hullát!
- A szerzetes nyomban felpattant és elrohant. Jao-san így szólt:
- Sosincs vége ennek a homokpogácsával játszadozó népségnek!
- (Hszüe-tou megjegyzése:
- Eleven lehet három lépésig, de az ötödiknél már nem!)

82. TAJ-LUNG ROMOLHATATLAN TAN-TESTE

Egy szerzetes így szólt Taj-lunghoz:¹³⁴

- Az ember teste legvégül felbomlik; de mi a romolhatatlan Tan-teste?
- Taj-lung verssel válaszolt:
- A domboldalt virágszőnyeg borítja,
Mélyben a völgy sűrű homályba vész...*

83. JÜN-MEN: AZ ÖREG BUDDHA ÉS AZ OSZLOP

Jün-men így tanította a gyülekezetet:

- Az öreg Buddha tanácskozik az oszloppal. Vajon a szellemi tevékenységnek melyik fokozatában lehetséges ez? S maga adta meg a választ is a feltett kérdésre:
- Felhők gyűlnek a déli domb felett, zápor zuhog az északi hegyen.

84. VIMALAKÍRTI KAPUJA AZ EGY ÉS EGYEDÜLVALÓHOZ

Vimalakírti¹³⁵ megkérdezte Mandzsusritól:¹³⁶

- Micsoda a bódhiszattva kapuja az Egy és Egyedülvalóhoz?
- Mandzsusri így felelt:
- Szerintem a Tanokban nincsenek szavak, nincsen igehirdetés, nincsen disputa, sem pedig szellemi tevékenység. Túl van az a kapu minden kérdésen és válaszon. Ezzel a tudattal lépsz be a kapun az Egy és Egyedülvalóhoz. – Aztán felszólította Vimalakírtit:
- Mindegyikünk elmondta a mondókáját. Most én kérdezlek téged: micsoda a bódhiszattva kapuja az Egy és Egyedülvalóhoz?
- (Hszüe-tou megjegyzése:
- Mit mondott Vimalakírti? – És hozzátette:
- Keresztülláttam rajta!)

85. A TUNG-FENG-HEGY REMETÉJE TIGRISORDÍTÁST UTÁNOZ

A Tung-feng-hegy remete mesteréhez¹³⁷ látogatóba érkezett egy szerzetes, és azt kérdezte:

- Ha itt a rengetegben váratlanul egy tigrissel találkoznál, ugyan mit tennél?
- A Mester elbődült, mint a tigris. A szerzetes úgy tett,

mintha megrettent volna. A Mester hahotára fakadt. A szerzetes kifakadt:

– Vén lator!

– Próbálkozzál csak, amivel akarsz, nem tudsz ártani nekem – mondta a Mester. A szerzetesnek földbe gyökerezett a lába.

(Hszüe-tou megjegyzése:

– Mind a kettő kivénült lator, de bedugták a fülüket, és megpróbálták ellopni a harangot.)

86. JÜN-MEN: MINDENKINEK MEGVAN A MAGA LÁMPÁSA

Jün-men tanította a gyülekezetet. Így szólt:

– Mindenkinék megvan a maga lámpása. Ha megpróbálja keresni, minden sötétségbe borul. Micsoda hát a mindenki lámpása?

Kisvártatva, a tanítványok helyett maga adta meg a választ:

– A csarnokok és a kapu. – Majd még hozzátette:

– A dolgokat megáldani: nem jobb a semminél!

87. JÜN-MEN: ORVOSSÁG ÉS BETEGSÉG EGYMÁSÉRT VANNAK

Jün-men így szólt tanítványaihoz:

– Orvosság és betegség egymásért vannak. Orvosság az egész földkerekség. Hát ti hová tartoztok?

88. HSZÜAN-SA HÁROM FOGYATÉKOSA

Hszüan-sa¹³⁸ így szólt a gyülekezetéhez:

– A földkerekség minden tanítója arról beszél, hogy megmenti a világot, és felszabadítja az embereket. Ha há-

rom fogyatékos jön hozzátok, miképpen fogtok boldogulni velük? A vak nem fogja meglátni, ha fölemelitek a jak-farkas légycsapót, a süket nem fogja meghallani szavaitokat, a néma meg akkor sem tud szólni, ha szóra bírnátok. Hogyan fogtok bánni velük? Ha nem tudtok bánni velük, a Tan nem fejtheti ki áldásos hatását.

Egy szerzetes később Jün-ment kérdezte meg erről a példázatról. Jün-men így szólt:

– Borulj le!

A szerzetes engedelmeskedett. Jün-men ekkor úgy tett, mintha meg akarná ütni a botjával, mire a szerzetes hátrahúzódott. Jün-men megszólalt:

– Te nem vagy vak! Gyere csak ide hozzám!

Amikor a szerzetes odalépett, Jün-men így szólt:

– Te nem vagy süket! – És megkérdezte: – Érted már?

– Nem, nem értem – felelt a szerzetes.

– Te nem vagy néma – mondta Jün-men.

A szerzetes egyszoriben megértette a dolgot.

89. JÜN-JEN: AZ EGÉSZ TEST KÉZ ÉS SZEM

Jün-jen megkérdezte Tao-vutól:

– Mihez kezd a könyörületesség bódhiszattvája¹³⁹ azzal a rengeteg kézzel és szemmel?

– Hasonlatos ahhoz az emberhez, aki kinyújtott kézzel igazítja meg a vánkosit az éjszaka kellős közepén.

– Megértettem – mondta Jün-jen.

– Hogy értetted? – faggatta Tao-vu.

– Az egész test kéz és szem – válaszolt Jün-jen.

– Megmondtad a magadét, de ezzel az igazságnak csak a nyolc tizedét adtad – viszonzta Tao-vu.

– És te hogyan mondanád? – kérdezte Jün-jen.

– A teljes test kéz és szem – volt Tao-vu válasza.

90. CSE-MEN ÉS A BÖLCSESSÉG LÉNYEGE

Egy szerzetes megkérdezte Cse-mentőt:¹⁴⁰

- Mi a bölcsesség lényege?
- A kagyló lenyeli a teliheldat – felelte Cse-men.
- Mi a bölcsesség cselekvése? – kérdezett tovább a szerzetes.
- A nyúl teherbe esik a teliheldtől – mondta Cse-men.

91. JEN-KUAN ÉS A RINOCÉROSZLEGYZŐ

Jen-kuan¹⁴¹ egy napon szólította segédjét:

- Hozd elő a rinocéroszlegyezőmet!
- A legyező eltörött – közölte a segéd.
- Ha a legyező eltörött, akkor hozd ide nekem a rinocéroszt – parancsolta Jen-kuan.

A segéd nem válaszolt. Tou-ce azonban egyszer, később, a segéd helyett így válaszolt:

- Nem mondom, hogy nem hozom elő, de attól félek, hogy a feje meg a szarva már nem lesz tökéletes.

(Hszüe-tou megjegyzi:

- Én a tökéletlent akarom!)

Si-suang meg azt mondotta:

- Előhozhatom neked, de az már nem az lesz!

(Hszüe-tou megjegyzi:

- Még mindig rinocérosz!)

Ce-fu rajzolt egy kört a porba, és belcirta a *niu* írásjegyet.¹⁴²

(Hszüe-tou megjegyzi:

- Miért nem igyekeztél vele jobban?)

Pao-fu pedig így szólt:

- Mesterem, megöregedtem, keress most már magadnak más segédet.

(Hszüe-tou megjegyzi:

- Elfecsérelt fáradozás!)

92. A MAGASZTOS ELFOGLALJA HELYÉT

Egy napon a Magasztos elfoglalta a helyét az emelvényen. Mandzsusri az asztalra koppantott fakalapácsával, és így szólt:

- Hogy világosan megértsétek a Törvény Tanának az Urát, íme a Törvény Tanának az Ura ilyen.

A Magasztos ekkor leszállott az emelvényről.

93. TA-KUANG RÓKADÉMONJA

Egy szerzetes megkérdezte Ta-kuangtól:¹⁴³

- Mit jelentenek Csang-csing szavai: „*Úgy látszik, így tartotta tiszteletben az elmélkedést és a hálaadást a déli étkezés előtt.*”?

Ta-kuang erre előadott egy táncot. A szerzetes földre borulással köszöntötte.

- Mit akarsz ezekkel a leborulásokkal? – kérdezte Ta-kuang. – A szerzetes erre előadott egy táncot, Ta-kuang erre így szólt:

- Te rókatündér!¹⁴⁴

94. A SZURANGAMA SZÜTRA ÉS A VILÁGTALAN

A *Szurangama szútrában* mondja Buddha:

- Ha világtalan¹⁴⁵ vagy, akkor miért nem látod a világtalant? Ha látod a világtalant, az többé nem világtalan. Ha nem látod a világtalant, akkor az többé nem a látás tárgya. Miért ne lehetnél tenmagad?

95. CSANG-CSING ÉS PAO-FU BUDDHA SZAVAIN
VITÁZNAK

Csang-csing egy napon így szólt:

– Még ha azt állítanád is, hogy az arhatok nem szabadul-
tak meg a három méregtől,¹⁴⁶ azt semmiképp sem mond-
hatod, hogy a Magasztos kétféle nyelven beszélt. Nem azt
mondom, hogy a Magasztosnak nem volt nyelvezete, ha-
nem hogy nem kétféle nyelvezete volt.

Pao-fu így szólt:

– Mit értsünk a Magasztos nyelvezetén?
– Hogyan hallhatná meg azt a süket? – vágott vissza

Csang-csing.

– Tudom, hogy te most a másodikról beszélsz – vetette
közbe Pao-fu. – De Csang-csing megismételte:

– Mit értsünk a Magasztos nyelvezetén?

– Igyál egy csésze teát – zárta le Pao-fu.

96. CSAO-CSOU HÁROM KULCSSZAVA

Csao-csou azt mondotta:

– Agyag-Buddhák nem tudnak átjutni a vízen. Fém-
Buddhák nem tudnak átjutni az olvasztókemencén. Fa-
Buddhák nem tudnak átjutni a tűzön.

97. GYÉMÁNT SZÚTRA: A VÉTKESSÉG ELTÖRLÉSE

A Gyémánt szútrában¹⁴⁷ írva vagyon:

– Ha valakit megvetnek, az azért van, mert valamely
előző életében komoly vétséget követett el, s ezért az Alsó
Világba bukott le; de előző életének a vétkességé éppen an-
nak következtében töröltetik el, hogy ebben az életben
megvetés az osztályrésze.

98. TIEN-PING KÉT ROSSZA

Amikor Tien-ping¹⁴⁸ zárandokúton volt, s meglátogatta a
tanítómestereket, megszállt Hszi-jüannál¹⁴⁹ is. Már ré-
gebben is mondogatta, hogy neki ne dicsekedjék senki,
hogy érti Buddha tanait. Ugyanis még senkit sem talált,
aki tudott volna róla szólni. Egy ízben meghallotta ezt
Hszi-jüan, és rászólt:

– Hej, Zsu-ji! (Ez Tien-ping másik neve volt.)

Tien-ping fölnézett rá, mire Hszi-jüan így szólt:

– Rossz!

Tien-ping odább sétált néhány lépést, mire Hszi-jüan
ismét rászólt:

– Rossz!

Tien-ping erre megfordult, és Hszi-jüanhoz közeledett,
mire az ismét megszólalt:

– Az imént azt mondtam neked, hogy „rossz”. Nos, ki a
rossz? Te vagy én?

– Én vagyok az – felelte Tien-ping.

– Rossz! – mondta ismét Hszi-jüan. – Tien-ping hallga-
tott.

– Töltsd itt ezt a nyarat, és akkor megbeszélhetjük a két
„rossz” kérdését! – ajánlotta Hszi-jüan. – Tien-ping
azonban nem hallgatott rá, s elhagyta a kolostort.

Később, amikor Tien-ping már apát volt, a saját kolos-
torában ezt mondotta tanítványainak:

– Amikor zárandokúton voltam, sok egyéb között egy-
szer az esett meg velem, hogy elvittek Sze-ming (ez volt
Hszi-jüan másik neve) apáthoz, aki kétszer is azt mondotta
nekem, hogy „rossz” vagyok. Nem akkor voltam azonban
én rossz, hanem később, amikor elindultam déli zárandok-
utamra. Most már én is azt mondom, hogy rossz volt.

99. CSUNG, A NAGY TANÍTÓ ÉS A TÍZ-TESTŰ PÁSZTOR

Szu-cung császár azt kérdezte Csungtól,¹⁵⁰ a Nagy Tanítótól:

- Micsoda az a tíz-testű pásztor?
- Eredj, és taposs Vairócsana¹⁵¹ fejére! – felelte Csung.
- Nem tudlak követni – mondotta a Császár.
- Ne tekintsd magadat a tiszta Tan-testnek! – mondta a Nagy Tanító.

100. PA-LING: A KARDRA FÚJT HAJSZÁL

Egy szerzetes azt kérdezte Pa-lingtől:

- Micsoda voltaképp a kardra fújt hajszál?¹⁵²
- A korall¹⁵³ mindegyik ága magában foglalja a fénylő holdat – felelte Pa-ling.

A *Pi-jen Lu* ('Nefrit Szirt' Feljegyzések) című példázatgyűjtemény onnan kapta a címét, hogy a kolostori cellában, ahol a gyűjtemény összeállítója és első kommentátora dolgozott, a falon függött egy kalligráfia, amely ebből a két – még európainak is költői hatású – írásjegyből állott (*pi*: 'zöldeskék nefrit'; *jen*: 'sziklafal', 'meredek szirt'). Hszüe-tou Csung-hszien (980–1052) kiváló *Csan*-mester – és avatott költő – volt az, aki a száz példázatot (kínai nevén *kung-an*, ismertebb japán elnevezéssel *kóan*), illetve 'kérdés-felelet'-et (kínaiul *ven-ta*, japán nevén *mondó*) összegyűjtötte, egybe szerkesztette és verses kommentárokkal ellátta. Egy évszázaddal később akadt egy másik *Csan*-mester, *Jüan-vu* Kocsin (1063–1135), aki a kéziratot gyűjteményt újabb, prózai kommentárokkal látta el. Kommentárjai igen bőségesek, s nemcsak a példázatokra magukra, hanem még Hszüe-tou versezeteire is kiterjednek. Kétszáz évvel később (1300 táján) akadt egy buzgó – és jómódú – laikus *Csan*-hívő, Csang Ming-jüan, aki Su tartományban (a mai Szecsuanban), ahol már akkor igen magas szintű volt a fadúcos nyomtatás, az addig kéziratban terjesztett és úgy is rendkívül népszerű gyűjteményt nyomtatásban megjelentette. Ennek példányai kerültek el Japánba, s a ma használatos szövegek is az ott megőrzött kötetekből származnak.

A fordítás kizárólag a *Pi-jen Lu* példázatgyűjteményét adja, kommentárok nélkül. A jegyzetekben olvasható az első – s tán leghíresebb – példázat és a hozzátartozó kommentárok teljes szövege; csak azért, hogy az olvasó maga is megítélhesse: nem jutna többre ezekkel a kommentárokkal sem. A kommentárokból előkerülő tényanyag olyan mértékben megterhelte volna szövegünket, hogy nyolc hasonló kötetben sem fért volna el. Meghagytam viszont Hszüe-tou-nak a példázatok alapszövegébe helyenként betoldott kommentárjait. Egyébként azonban célszerűbbnek látszott a csupasz példaanyag közzététele – már csak azért is, mert ez

képviseli a Csán-buddhizmusnak az alaptéziseit és legtöbbet idézett szövegeit. Az igényesebb vagy behatóbb ismeretekre törekvő olvasó a nyugati nyelveken megjelent és többnyire hozzáférhető fordításokhoz nyúlhat.

1. Vu császár megkérdezi Bódhidharmát

1. A Nefrit Szirt gyűjtemény első példázata és annak kommentárjai olvashatók itt teljes tejedelmükben. A legszükségesebb tudnivalókat, valamint az egyes részek szerzőinek nevét zárójelben jegyzem meg.

INTELEM (Jüan-vu)

Ha a hegyek mögött füstöt láatsz, tudhatod: tűz ég ott. Ha a sөvény mögött szarvakat pillantasz meg, rájöhetsz, ott bivaly legel. Egyetlen sarok a többi hármat is értésedre adja. Szemmérték, amely a szemert és a latot megkülönbözteti: oly tulajdonság, mely csuhás testvéreinknél éppen úgy megvan, mint a mindennapi tea és rizs.

Ha valaki a sokféleség özönét önmagában elrekkenti, akkor – legyen bár Keleten avagy Nyugaton, hol alámerüljön, hol meg hosszába és keresztbe forduljon, majd meg kedvére elpihenjen – ad és vesz, s mindezt teljes szabadságban, kényére-kedvére teheti.

Ha mármost valami valóban így esik, akkor mondjátok meg nekem: mifélek azok az emberek, akik mindezeket viselkedésükben és cselekvéseikben gyakorolják? Hallgassátok meg erről Hszüe-tou eszme-futtatását!

PÉLDÁZAT (Hszüe-tou)

- /1/ A Liang-dinasztia Vu nevű császára (elt 464–549, uralkodott 502–549) megkérdezte Bódhidharma nagymestert:
- /2/ – Mi a végső értelme a szent igazságnak?
- /3/ Bódhidharma így felelt:
- A nyitott üresség – nincs benne semmiféle szent.

/4/ A Császár tovább kérdezett:

– Ki vagy te, aki előttünk állsz?

/5/ – Nem tudom – felelte Bódhidharma.

/6/ A Császár teljesen tanácstalan lett.

/7/ Bódhidharma pedig átkelt a Folyamon, és Vejbe ment.

/8/ Később a Császár fölkereste Pao-cse mestert (420 k.–514, a császár udvari papja és tanácsosa), s magyarázatrai kért tőle.

/9/ Pao-cse visszakérdezett:

– Felséged valóban nem tudja, kicsoda ő?

/10/ – Nem tudom – felelte a Császár. – Erre a mester elmagyarázta:

/11/ – Nem más ő, mint a nagy Avalókitésvara bódhiszattva, aki Buddha szellemének pecsétjét hordozza.

/12/ Ez nagyon megdöbbenette a Császárt. Végül is követet hívott elő, hogy az menjen Bódhidharmáért.

/13/ Pao-cse mester azonban azt mondotta:

– Nehogy Felséged megpróbáljon követet küldeni utána!

/14/ Az egész birodalom futhat utána – mindhiába! Sohasem fog visszatérni!

Megjegyzések a Példázathoz (Jüan-vu)

/1/ Mit fecseg ez itt összevissza?

/2/ Ó, micsoda számárikító pózna! (Ami csak megdöbbenlyőz az elmét.)

/3/ Egészen különös válasz. A nyilvánzó elröppen Korea felé. (Az akkori Korea a világ legkülső peremét jelképezte a kínaiak számára.) Teljesen világos a dolog.

/4/ A Császár egészen meg van zavarodva, de felsőbbeség nyugalmat erőltet magára. Sötétben tapogatózik, nem is talál semmit.

/5/ Ejnye! A második válasza lyukas garast sem ér.

/6/ Kár! Ámbár itt azért ment valamire.

/7/ Ez egy kőbor rókatündér! Nem tudja elkerülni a kényelmetlen helyzeteket. Hol Nyugatról Keletre, hol meg Keletről Nyugatra! (Azaz: Indiából Kínába, Nankingból Lojangba.)

- /8/ A szegény embernek eszébe jut régi adóssága. A kibicnek jó a szeme.
- /9/ A Császár kiúzhette volna a szent életű Pao-csét is az országból! Így lett volna helyes! Pao-cse harminc botot érdemelt volna. Bódhidharma eljött.
- /10/ Most ébredt rá végre a Császár Bódhidharma kijelentésének értelmére. *(Ti. azzal, hogy megismételte.)*
- /11/ Vaktában találgat. Könyök és térd nem hajlik kifelé.
- /12/ Bódhidharmát úgysem lehet megfogni. Már az elején megmondtam: ez csak fecseg összevissza.
- /13/ Ha valaki meghal az alvégen, a felvégen is segítenek jajgatni. Ezért a tanácsért is számúzhethék az országból egy időre.
- /14/ Pao-cse mester már megint harminc botot érdemel. Mintha valami nagy fényesség sugároznék a talpa alól.

Kommentár a Példázathoz (Jüan-vu)

Bódhidharma a távolból is meglátta, hogy a mi kínai földünk kész a Nagy Kocsi (*mahájána*) tanainak befogadására. Elindult hát a tengeren keresztül, hogy küldetését teljesítse, átadja nekünk a Tan Pecsjét s megnyissa az utat a tévelygők előtt. Nem alkotott írott művet, ujjával egyenesen az emberek szívére mutatott, hogy belső természetüket feltárja és Buddhához közelítse. Aki pedig ennek az értelmét felfogja, megkapja részét a szabadságból. Nem kell tehát többé a szavak körül forgolódni, az egész ember, leplezetlenül, a maga valójában válik láthatóvá. Ilyenformán aztán érthetővé válik a beszélgetés Vu császárral, s még a Második Pátriárkával történt eset is, amikor megbékélt a lelke. Kicsinyes méricskélések és szórszálhasogatások nélkül is, egyetlen csapásra megoldódik minden, s az ember szabaddá válik. Már akkor mi szükség lenne tovább latolgatni, hogy mi a rossz és mi a jó, mi a nyereség és mi a veszteség? No persze, hányan akadnak vajon, akik mindezt képesek felfogni?

Vu császár maga is felöltötte a szerzetesi csuhát, és maga magyarázta a *Bölcsesség Tökélye Szútrát (Pradzsnjápáramitá)*: így élte meg, hogy bőséges virágeső hullott a mennyekből és a föld arannyá változott. Tanulmányozta és megis-

merte az Úrról szóló Tanítást, és alázattal szolgálta Buddhát, rendeletekben buzdította birodalma népét arra, hogy kolostorokat és templomokat emeljen, szerzeteseket avasson, akik a Tanítással egybehangzó módon végezzék kötelességüket. Népe ezért nevezte őt el a Buddhászívű Menny Fiának *(ti. császárnak)*.

Amikor Bódhidharma először találkozott Vu császárral, a Császár azt kérdezte tőle: „Templomokat és kolostorokat emeltettem, szerzeteseket avattam; milyen érdemeket szereztem mindezzel?” Bódhidharma azt felelte, hogy ezzel semmiféle érdemet nem szerzett. Mintha váratlanul egy vödör mocskos vízzel öntötte volna le a Császárt. Ha valaki be tud hatolni ennek a kijelentésnek a mélyére, „Semmiféle érdem nincs ebben”, az annyit ér, mintha szemtől szembe találkoznék Bódhidharmával. No, mondjátok meg, hogyan lehetséges, hogy templomok és kolostorok építtetésében és szerzetesek avatásában nincs semmiféle érdem! Mi ennek az értelme?

Vu császár gyakorta vitatkozott Lu-jü mesterrel, Fu bódhiszattvával *(Fu-csiu mesterrel, 497–569)* és Csao-ming herceggel a két igazságról, a sajátosról és a világot mozgatóról. Amiképpen a Tanításokban rögzítve van, a sajátos igazságon azt értjük, hogy létezés nincsen, a világot mozgató igazság viszont azt jelenti, hogy a dolgoknak a nemlétét sem állíthatjuk. Ilyenképpen a végső formájukban a sajátos igazság és a világot mozgató igazság nem két, hanem egy és ugyanazon igazság. Az írástudók számára ez a csodák csúcsa és a titkok mélye. Éppen ennek a titoknak a rejtélye izgatta a Császárt, amikor azt kérdezte Bódhidharmától: „Mi a végső értelme a szent igazságnak?” Bódhidharma válasza az volt: „Nyitott üresség – nincs benne semmiféle szent.” Nincsen a világon olyan szerzetes, aki félre tudna ugrani ez előtt. Bódhidharma egyetlen kardcsapással lemezteleníti őket mind. De még ma is mennyien vannak, akik félreértik ezt! Továbbra is az elméjüket tornáztatják s végül csillogó szemmel szajkózzák: „Nyitott üresség – nincs benne semmi szent!” Szerencsére. Ezzel nincs mit kezdeni.

Egykori mesterem, Fa-jen, aki az Ötödik Pátriárka hegyén *(lévő kolostorban)* tanított, azt mondotta egyszer: „Nyitott üresség – semmi szent? – ha ezt belátjátok, és a mélyére

hatoltok, akkor hazamehettek, és békén megülhettek.” Mindez csak arra való, hogy fölösleges bonyodalmakat szaporítson, de még ez sem tudja megakadályozni Bódhidharmát abban, hogy össze ne törje a lakkvázát. *(A sokrétegi lakk úgy takarja el a váza igazi fa testét, mint a szószaporítás az igazságot.)* Mindenek közül magasan kiemelkedik Bódhidharma. Ezért mondjuk azt, hogy ha behatolsz egyetlen szó mélyére, abban a pillanatban magadévá tettél ezer szót is, tízezer szót is. Akkor aztán természetesen elvághatod kötelekeidet, s tarthatod magad szilárdan. Egy régi bölcselő azt mondotta *(Jung-csia Hszüan-csiao mester, 665–713, Cseng-tao-ko, azaz Ének az Út Bizonyosságáról című versében)* :

Összemorzsolts csontjaid, feldarabolt tagjaid :

Ahhoz még mind nem elég ;

*Egyetlen szót, ha felfogsz, tisztán látsz már mindent itt :
százszázéknél többet ér . . .*

Bódhidharma pedig közvetlenül, szemtől szemben a Császárral, lesújtott. Nagyon sokat adott magából. Hanem a Császár nem volt képes a megvilágosodásra. Helyette, mivel önmagával és másokkal volt eltelve, föltette a másik kérdést : „Ki vagy te, aki előttünk állsz?” Bódhidharma együttérzése végtelenül nagy volt, és ismét válaszra méltatta : „Nem tudom.” A Császár erre elképedt. Nem értette, mit akar ezzel mondani Bódhidharma. Amikor elérkeztünk erre a pontra – mintha a létezés és a nemlétezés között kellene választani –, már bele is buktunk.

Sou-tuan mester (1025–1072) írt egy verset, ami így szól:

*Hogy egy sast lelőj, elég
egy nyílvessző – kettő sok!
Dharma megy s ül fal elé.*

Császár, vissza nem csalog!

Azt is mondotta: „Ki akarja őt visszahívni?”

Mint hogy Vu császár nem értette meg őt, Bódhidharma titkon elhagyta az országot. Az öreg fickó mindezt zavarában cselekedte. Átkelt a Jangce folyamon, s elvándorolt Vej földjére *(az Északnyugat-Kínában akkor uralkodó dinasztia neve Vej)*, ahol akkor Hsziao-ming császár uralkodott *(516–527 között)*. Ez a Császár egy Toba nevet viselő északi *(nomád)* törzsből való volt, akik csak később lettek kinaivá. Amikor Bódhidharma ideérkezett, többé nem jelentkezett

kihallgatásra az udvarban, hanem egyenest a Sao-si-hegyre, Sao-lin-kolostorba ment, ahol kilenc esztendőn keresztül ült a fallal szemközt, s ahol aztán rátalált a Második Pátriárkára. Azért emlegették később „Felnéző Bráhmín”-nak.

A Liang-dinasztia Vu nevű császára később tanácsért ment Pao-cse mesterhez. Pao-cse mester megkérdezte a Császárt : „Felséged valóban nem tudja, kicsoda ő?” A Császár azt felelte : „Nem tudom”. Mondjátok meg nekem, vajon ez a „Nem tudom” ugyanaz-e, mint amit Bódhidharma mondott, vagy valami más? Látszólag természetesen ugyanannak tűnik, valójában azonban mégsem ugyanaz. Az emberek gyakran félreértik, és azt mondják: Először, amikor Bódhidharma mondotta, hogy „Nem tudom”, akkor ő a Császárról beszélt; később, amikor a Császár válaszolt így Pao-cse mesternek, akkor már a kölcsönös ismeretségről volt szó. Ezzel nem megyünk semmire. Mondjátok meg nekem, hogy mit válaszolhatott volna Vu császár, amikor Pao-cse megkérdezte erről? Miért nem csapta agyon egyetlen süjtással, ahelyett, hogy hagyta magát az orránál fogva vezetni? Bizony, Vu császár ehelyett ártatlanul válaszolt Pao-cse mesternek, és azt mondta, hogy „Nem tudom”. Pao-cse mester azonban ekkor meglátta a lehetőséget, és cselekedett is, mondván : „Nem más ő, mint a nagy Avalókitésvara bódhiszattva, aki Buddha szellemének a pecsétjét hordozza.” A Császár nagyon elszomorodott, és követet akart küldeni, hogy visszahívja Bódhidharmát. De ostoba viselkedés! Ha Pao-cse feleletére, hogy „Ő bizony a nagy Avalókitésvara bódhiszattva, aki Buddha szellemének pecsétjét hordozza”, Vu császár őt is elzavarta volna országából, az még ért volna valamit!

A hagyományok *(feljegyzései)* szerint Pao-cse mester a Tien-csien időszak *(502–520)* tizenharmadik esztendejében *(514)* hunyt el, Bódhidharma azonban a Pu-tung időszak első esztendejében *(520)* érkezett Kínába, tehát hat esztendővel később. Hogyan lehetséges hát, hogy azt mondják, ők ketten találkoztak? Bizonyára a hagyományokban van valami tévedés. De arról, hogy mit őriztek meg a hagyományos feljegyzések, én most itt nem kívánok szólni. Nekünk most az a dolgunk, hogy a dolog velejéhez jussunk közelebb. Mondjátok meg nekem, ha Bódhidharma maga Avalókités-

vara, ha Pao-cse is maga Avalókitésvara, akkor melyik az igazi Avalókitésvara? Ha pedig Avalókitésvara, akkor miért van belőle kettő? És miért éppen csak kettő? Hiszen millióian vannak!

Később, már a Vej földjén, Bódhidharma vitába keveredett Kuang-tung mesterrel, a kolostori szabályzat őrével, és Bódhirucsi mesterrel, a kánonok őrével. Bódhidharma mester elvetett minden külsőleges jegyet, és a lelkére mutatott ujjával. Amazok ketten, kicsinyesek és elfogultak lévén, nem értettek vele egyet; helyette gonosz indulatokat engedtek szabadjárá, és többször is megpróbálták méreggei eltenni láb alól. A hatodik kísérlet alkalmával, amikor küldetését már betöltötte, vagyis megtalálta azt a tanítványt, akinek az igazság törvényét átadhatta, Bódhidharma már nem is tett kísérletet arra, hogy meneküljön, hanem egyenes tartásban ülve elhunyt. *(Ez a történet alighanem a szekták közti civódások emléke. Teljesen valószínűtlen, hogy a korszak két jeles buddhista tudósa, az első kínai, a másik indiai, a Vej fővárosban, Lojangban, ilyesmire vetemedett volna.)* A Hszüing-er- (Medvefüi-) hegyen, a Tinglin-kolostorban temették el. Később, amikor a Vej-beli Szung-jün küldetését teljesítve vándorúton volt, a Cung-ling hegységben (a Pamírban) a Pátriárkával találkozott, aki kezében vitte fél saruját, és hazafelé igyekezett Indiába. *(A Tunghuangból való Szung-jün is történelmi személy, aki az említett Hsziao-ming császár utasítására 518-ban Indiába ment, s három év múlva tért haza. Ez a legenda is a Pátriárka emlékének ragyogóbbá tételére szolgált.)*

Vu császár meggyászolta Bódhidharmát, és maga írt számára sírfeliratot. Így hangzik:

*Ó, jaj! Láttam őt s mégsem láttam,
találkoztam vele s mégsem fogadtam.*

*Ma is, mint évek óta már,
emiat sirok s emészttem magam.*

Később még ezt is írta róla:

Szíved a létben – örökre a világműndenségben.

Szíved a nemlétben – szüntelen megvilágosodás csodája.

(A császári sírfelirat és költemény is csak legenda.)

Mondjátok meg nekem: hol található végül is Bódhidharma ebben a pillanatban? Aki pedig habozik a válasszal, az semmit sem értett az egészből.

Ének (Hszüe-tou)

- /1/ Szent igazság – Nyitott Űresség!
- /2/ Hogyan látható, hol található?
- /3/ Ki ez előttünk?
- /4/ Ismétli: nem tudom.
- /5/ Titkon átkel a Folyamon.
- /6/ Hogy növesztett maga köré túskebokokat?
- /7/ Ha az ország fut utána, akkor sem tér meg.
- /8/ Hiába vágytok visszatérésére.
- /9/ Szűnjék vágyatok!
- /10/ Tiszta szél jár a föld körül, s vége nincs.
- /11/ Hszüe-tou mester ekkor végignézett az egybegyűlteken, s így szólt:
– Nincs itt véletlenül egy pátriárka?
- /12/ Aztán maga adta meg a választ:
– Itt van.
- /13/ – Szólítsátok ide, hadd mossa meg az öreg szerzetes lábát!

Megjegyzések az Énekhez (Füan-vu)

- /1/ A nyilvessző elröppent Korea felé! Ha-ha!
- /2/ Hibás! Mit olyan nehéz itt meglátni?
- /3/ A második kísérlet lyukas garast sem ér. S még folytatja is.
- /4/ A harmadik vagy a negyedik majd csak eltalálja! Ejnye, ejnye!
- /5/ Nem sikerült a kötelet az orrába fűzni *(mint a bivalynak)*, viszont az ő orrába *(ti. a császáréba)* befűzték a kötelet. Jaj, de kár! Gyenge legényke! *(Bódhidharmának ez a menekülés szígyenére válik.)*
- /6/ A tuskék már jó mélyen a talpába fúródtak.
- /7/ Ugyanaz a példázat még egyszer. Minek kellene utána

futni? S hol is van ő (*Bóhidharma*)? S hol van az igazi nagy lélek?

- /8/ Kezét tördelve, mellét verve, panaszkodik a levegőbe.
/9/ Mit beszél? Elevent játszik egy kísértet odújában.
/10/ No, tessék! A jó Hszüe-tou már megint a gazban hemperog! (*Ti. földi témára váltott a metafizikairól.*)
/11/ Hát vissza akarod vonni, amit mondottál? Folyton ide meg oda? (*Ti. hol tanítványokként kezeli hallgatóit, hol meg szentet vél találni köztük.*)
/12/ Ez már túl sok! . . .
/13/ Adjatok még neki harminc botütést, és zavarjátok el. Semmi mást nem érdemel. Ámbár talán ezzel a hol ide, hol oda viselkedésével is megüünk valamire.

Kommentár az Énekhez (Jüan-vu)

Nos, Hszüe-tou mester éneke erről a példázatról éppen olyan, mint a híres Taj-o kard (*egy legendás kardkovács remeke*) mesteri módon táncoltatva; biztos kézzel megállítva a levegőben, anélkül, hogy éles hegye bármit megsértene. Ha nem lett volna ilyen tehetséges, akkor már abban a pillanatban, amikor felkapta, a hegyére tűzve láttuk volna, megsebzett kézzel. Mindazok számára, akiknek van szemük a látásra, világos, hogy Hszüe-tou miképpen kapja fel, ejti le, dicsőíti, majd meg ócsárolja, s mindössze négy sorban adja elő az egész példázatot. (*Ti. az Ének első négy sorában.*)

Általában igaz az, amit a *Dicsőítő Ének* a régiekről tanít, vagyis hogy a *Csan* kerülő úton jár, fölszedegeti a régi történetek fő gondolatát, elhelyezve a példázatot a való tényei között, s abból okulást merít. Hszüe-tou támad, s habozás nélkül kimondja: „A Szent Igazság – Nyitott Üresség. Hogyan látható, hol található?” Hanem ehhez az első kijelentéshez hozzátessz egy másikat, amelyik aztán egészen különleges. Mondjátok meg nekem, hogyan lenne látható, hol lenne megtalálható! Még ha vasból vagy rézből volna is a szemetek, keresgélhetnétek, s nem találnátok semmit.

S ha idáig eljutottatok, el tudjátok vajon képzelni a dolog érzelmeitől béklyózott megértés útján? Ezért mondotta Jün-men mester (l. a *Kapujaincs Átjáró* jegyzetei-

ben): „Olyan, mint amikor a tűzkő szikrát pattant, amikor a villám villan.” Ez a piciny parány nem kap helyet a szellemi tevékenység határain belül, sem az akarat, sem a tudás, sem az érzések és az eszmék világában. Mi jó lehet abból, ha arra vársz, hogy szóra nyíljék a száj? Amíg azzal telik az idő, hogy mérlegelsz és összevetsz, a sólyom már átrepült Koreába.

Hszüe-tou azt mondja: „Tudós csuhások, miképpen akarjátok föllelni azt a helyet, amelyre Bóhidharma felelete céloz?” S azután azt, hogy „Ki az, aki a Császár előtt áll?” S végül azt, hogy „Ismétli: nem tudom?” Itt mutatkozik meg, hogy valójában milyen végtelenül jóakarátú Hszüe-tou, mennyire segíteni akar embertársain, mint a jóságos nagy-néni az öcsikéjén. Mondjátok meg nekem, hogy a „nyitott üresség” és a „nem tudom”, egy és ugyanaz-e vajon? Ha akadna valaki, aki ezt teljességében megértette, akkor annak ez szavak nélkül is tökéletesen világos. Ha azonban valaki nem értette volna meg teljességében, akkor az kétségkívül két dolognak fogja fel majd.

Mindig mindenki azt hajtogatja: Hszüe-tou csak folyvást önmagát ismétli, és mindent kétszer mond el. Ezek nem értenek semmit. Egyáltalán nem értik meg, hogy Hszüe-tou verse (*első négy sora*) tökéletesen azonos a teljes példázattal.

Hszüe-tou csupán segíteni kész együttérzéstől vezetettve verselte meg azt, ami voltaképp történt: (*Bóhidharma*) „Titkon átkel a Folyamon. – Hogy növesztett maga köré tuskébokrokat?” Bóhidharma voltaképp azért jött ebbe az országba, hogy a lépvezzőket megtisztítsa, hogy a kötelékeket feloldja, a szögeket kihuzigálja, a tuskéket letarolja – hogy az embereket mindentől megszabadítsa. Miért mondja akkor, hogy tuskébokrot növesztett? Mert ez nem csak arra az időre (*amikor Bóhidharma itt járt*) vonatkozik, hanem mára is: ma is ott vannak a tuskék, befürödva jó mélyen mindenkinek a talpába. „Ha az ország fut utána, akkor sem tér meg. Hiába vágytok visszatérésére.” Nyilvánvaló, hogy Vu császár hatalma nem végtelen. Mondjátok meg nekem, hol van Bóhidharma! Ha meglátjátok Bóhidharmát, akkor rájöhettek, miképpen siet segítségetekre Hszüe-tou az utolsó szavakkal.

Hszüe-tou attól tartott, hogy az emberek elmájuk rabjaként fogják keresni a megoldást, ezért félrelökte a sorompót, és előadta a saját értelmezését, mondván: „Szűnjék vágyatok! Tiszta szél jár a föld körül, s vége nincs.” Ha megszűnnek vágyatok, mi lesz a dolgaitokból, amikkel olyannyira elfoglaljátok magatokat? Hszüe-tou azt mondja, hogy mindennütt a tiszta szél járja körül a földet. Ég és föld között minek van vége vajon? Hszüe-tou összeszedi a számtalan dolgot ezer és tízezer évek mélyéről, és idedobja elétek. És ez nem Hszüe-tou korára vonatkozik! Minek van vajon vége? Mindenkire vonatkozik itt is, most is: számotokra sincs vége ennek a tiszta szélnek.

De Hszüe-tou attól is tartott, hogy az emberek beleragadnak ebbe a tézisbe, s ismét talált remek megoldást: halkan föltette a kérdést: „Nincs itt véletlenül egy pátriárka?” S válaszolt is rá ő maga: „Itt van.” Hszüe-tou nem habozott lemezteleníteni a szívét a többiek érdekében. S ismét szólította önmagát: „Szólítsátok ide, hadd mossa meg az öreg szerzetes lábát!” Minden bizonnyal alábecsüli az emberi méltóságot (*a sajátját*), ugyanakkor sajátos módon fölajánlja a kezét és a lábát. Mondjátok meg nekem: mit akart mondani ezzel voltaképpen Hszüe-tou? Ha eddig eljuttattatok, nevezhetitek őt számárnak? Vagy lónak? Vagy mégis pátriárkának? Vagy milyen névvel kellene illetni őt, hogy találó legyen?

Gyakorta mondják, hogy Hszüe-tounak semmi köze ahhoz, hogy itt pátriárkát emleget. Szerencsére! De hát mondjátok meg nekem, végül is mi történik itt! Egyszerű: megengedem, az öreg barbár (*azaz : indiai*) tudhat, de nem engedem meg, hogy az öreg barbár megérthet. (*Szójáték a példázat kulcsmondatára : „nem tudom” és a tudni ellentétére, az intellektuálisan meg nem fogható megvilágosodásra.*)

•

Az alábbiakban csak az elsőként megjelenő szereplők adatait adom meg a jegyzetekben. A korábban, illetve az előző gyűjteményekben címszereplőként megjelenőkre nem is utalok – az olvasó a névmutató szerint keresheti meg az első megjelenést és az ahhoz adott jegyzetet.

2. Csao-csou : Az igaz Út nem oly nehéz

2. Az idézett vers a Harmadik Pátriárka, Szeng-can († 606) tankölteményéből, a *Hszin-hszin Ming* (A Sziv-béli Hit Fényessége) címűből való; a teljes strófa:

*Az igaz Út nem oly nehéz,
Csak ne válassz és ne szeress!
Ha nem gyűlölsz és nem szeretsz,
Fényesség vár, felhő se lesz.*

3. Ma-cu betegsége

3. *Naparcú Buddha* . . . – A Buddha neveit felsoroló szútra szerint a „Naparcú” 1800 esztendeig uralkodik, míg „Holdarcú” csupán egy nap és egy éjjel. A mesternek – a halálos ágyán mondott – szavai az öröklét és a mulandóság határát jelképezik.

4. Tö-san vándorbatyuja

4. *Vej-san* (másképp *Kuj-san*) Ling-jü (771–853), l. a *Kapujanincs Átjáró* példázatainak a jegyzetét.
5. *Sehol semmi* . . . – *vu* (*japánul mu*), vagyis ’semmi’, ’nincsen’, (l. a *Kapujanincs átjáró* 1. példázatának jegyzetét is).
6. *térdkendőjét* . . . – A tárgyak szerepe itt a reguláknak megfelelő, illetve az azokra fittyet hányó viselkedést jelzi. A *batyu* az újonnan jött hóna alatt a csarnokban szabálytalan (kint kellett volna hagynia), a *térdkendő* a szabályos (ezt teríti térde alá, ha leborul). A *jakfarkas légyecsapó* a tanítói méltóság jelképe. *Sarut* a vándorlás alatt hord a szerzetes.
7. *magányos hegycsúcsra* . . . – Azaz: A Szuméru-hegyre, s ott eléri a tökéletességet. A jóslat ironikus hangja (*szíjja a Budáhákat* . . .), akár a szerző ironikus megjegyzései, mint oly sokszor a *Csan*-példázatokban, itt ellenkező értelműek: dicséretes. – A jóslatban talán szerepe van a történelmi valóságnak is: 845 tájékán Tö-

san valóban remetekunyhóban élt, magányosan a hegyek közt, ekkor az egész birodalomban üldözték a buddhizmust.

5. *Hszüe-feng rizsszemecskéje*

8. *Hszüe-feng* Ji-cun (822–908), l. a *Kapujanincs Átjáró* 13. példázatát.

6. *Jün-men: Mindegyik nap jó nap!*

9. A példázat csak arra való, hogy a tanítványok figyelmét a múlttól a jelenre és a jövőre irányítsa. Az „ájkérdés” (*taj-ju*), ti. az a kérdés, amire a mester maga adja meg a választ, gyakori a *Csan*-ban, s *Jün-men* különösen kedveli.

7. *Fa-jen: Te Huj-csao vagy!*

10. *Fa-jen* Ven-ji – A mester a fölösleges kérdés helyett a tanítvány saját személyiségére hívja föl figyelmét.

8. *Cuj-jen szemöldöke*

11. *Cuj-jen* Ling-can (9–10. század), ő is, a példázatban szereplő három mester is *Hszüe-feng* tanítványa: *Pao-fu* *Cung-csan* († 928), *Csang-csing* *Huj-leng* (854–932) és *Jün-men* is. – *Csan*-mondás szerint annak, aki túl sokat beszél, kihullik a szemöldöke. Így értendő a másik három mester – különböző – véleménye is.

9. *Csao-csou négy kapuja*

12. *Csao-csou* egyben egy városka neve is (*Hopej* tartományban). A kisebb észak-kínai városokat is fal vette körül, rendszerint a négy égtájra tájolt kapukkal. Erre játszik rá a mester válasza: egyrészt elutasítja a tanítványnak a mester személyiségére irányuló kérdését, másrészt jelzi, hogy miként a városkapu, nyitva áll mindazok számára, akik tanulni akarnak.

10. *Mu-csou üresfejű bolondja*

13. *Mu-csou* *Tao-ming* (780–877) *Csan*-mester, *Lin-csi* kortársa. – A szerzetes adós maradt a harmadik válasszal, ezért üti meg a mester (akár *Lin-csi* szokta volt, l. ott).

11. *Huang-po muslicái*

14. *Huang-po* († 850) *Lin-csi* egyik tanítója (l. ott).
15. *országszerte vannak kolostorok . . .* – *Huang-po* életében volt a legnagyobb buddhistaüldözés (841–846), amelynek kiváltó okát a konfucianus hivatalnokoknak az uralkodóra gyakorolt megnőtt befolyásában szokás megjelölni. A modern kutatások azonban kimutatták, hogy az országszerte félelmetes méretekben elszaporodott kolostorok Kína hagyományos gazdasági rendszerét veszélyeztették, részint (élősdinek minősített) kereskedelmi tevékenységükkel, részint pedig adómentességükkel és a katonáskodás alól magukat kivonó szegény parasztoknak adott menedékjoggal. A *Csan*-szövegekben gyakran előforduló kifakadások a „rizescsészére” gyűlő „kopaszok” hadai miatt éppen úgy erre a jelenségre vonatkozathatók, mint *Huang-po* itteni kijelentése: a valódi hit és lelki igény nélkül kolostorokba tóduló „álszerzetesekre”.

12. *Tung-san három font kendere*

16. *Tung-san* és története megvan a *Kapujanincs Átjáróban* is: l. a 18. példázatot.

13. *Pa-ling ezüstcsészéje*

17. *Pa-ling Hao-csien* (10. század), kolostora a *Tung-ting*-tő keleti partján (Hunan tartomány) volt.
18. *Árjadéva-iskola*, másképp *Kánadéva-iskola*, a 15. indiai pátriárkáról elnevezett irányzat, amelyben *Nágárdzsuna* (2. század) tanai érvényesültek. *Nágárdzsuna* alapozta meg bölcséletileg a *mahájána-iskola* monizmusát, üresség-tanát stb., egyszóval mindazt, amit a *Csan* is vallott. *Árjadéva* azonban szóbőségéről és körülményesen érvelő vitamódjáról vált híressé, érthető hát, ha a verbalizmus-ellenes *Csan*-iskolákban céltablává lett.

14. *Jün-men: Az egyetlenhez szólni*

19. *Jün-men válasza* többértelmű és rejtélyes. A kínai kifejezésnek (*tuj jü suo* 'szemben – egy – szólni') nincs idiomatikus jellege. A buddhista tradíciók szellemében azonban az „egy” itt az egyetlen, az abszolút igazságot (*dharma*), világtörvényt s a világ egységét is jelentheti. A „szemben” („szemtől szembe”) szónak is hangsúlyos van: a *Csan* direkt módszerére utal.

15. *Jün-men: Fordítva az egyetlenhez szólni*

20. *Fordítva* . . . – A kifejezés egy szóban különbözik az előzőtől; (*tao jü suo: felfordítani – egy – szólni*), így itt még több értelmezési lehetőség is adódik, pl. „az egyetlenhez szólás ellenkezője” stb.

16. *Csing-csing tojásfeltevése*

21. *Csing-csing Tao-fu* (868–937), *Hszüe-feng* utóda volt. – A tojás-hasonlat tőle származik: a tanítványnak a mester közreműködésével úgy kell eljutnia a megvilágosodáshoz, mint a csibének a tojásból a napvilágra, a csibe belülről igyekszik, a kotlel kívülről töri a tojás-héjat.
22. *dudvatojás* . . . – „Eltojt” tojás, amit a tyúk a gaz közé pottyantott, átvitt értelemben tévtanok közé került szerzetes. Ezzel a szidalommal utasítja el a mester a módszert már ismerő, de további (főlősleges) verbális instrukciókat kérő tanítványt.

17. *Hsziang-lin: Belefáradni az üldögélésbe*

23. *Hsziang-lin Cseng-jüan* (908–987), *Jün-men* tanítványa volt. – A kérdés az olvasónak már ismerős: ez az értelmetlen, fölösleges kérdés a *Csan*-ban, rendszerint goromba elutasítás rá a válasz. *Hsziang-lin* válasza nem elutasító, de formális: utal *Bódhidharma* kilenc évi „falnéző” elmélkedésére, s annak önértékét hangsúlyozza.

18. *Csung nagymester varrás nélküli sztúpája*

24. *Szu-cung császár* – a *Tang*-dinasztia császára (ur. 756–763). A dátumok szerint azonban inkább *Taj-cung* (ur. 763–780) lehetett ez a császár.
25. *Csung nagymester* – *Nan-jang Huj-Csung* (675–775), l. a *Kapujanincs Átjáró* 17. példázatának jegyzetét.
26. *századik év*: a nagymester halála. A szerző utólag, s kínai szokás szerint szépítheti a kérdést, de a császár még nem tudhatta a dátumot. Van olyan is, aki egyszerűen így fordítja: „Mit kívánsz halálod után?”
27. *varrás nélküli sztúpát* . . . – A sztúpa: kúp, esetleg torony formájú síremlék, voltaképp belső tér nélküli épület, csupán ereklyetartó ürege van. *Varrás nélküli le-*

gyen: vagyis egy darabból készüljön. A kommentárok szerint a nagymester vagy szerény emlékre gondol, vagy éppen nem tárgyi emlékműre, hanem tanainak megőrzésére, lelki emlékre.

28. *Tan-juan* – Ő a „kolostori szolgálta” a *Kapujanincs Átjáró* 17. példázatában.
29. *Hsziangtól Délre* . . . – Hsziang-Tan: Hunan tartomány egy körzetének neve; a kifejezés tehát azt jelentheti: Hunanban bárhol . . . Ezen a vidéken valóban gazdag volt a *Csan*-tradíció: a „tisztá arany”.
30. *Árnyaltan fa alatt* . . . – A Törvény fényében (árnyéknélküliségében); a hajó: a „Nagy Kocsi” (mahájána).
31. *Nefritpalotában* . . . – A buddhák, azaz a végső igazság honában nincs jelentősége sem címeknek, sem emlékműveknek.
32. *Hszü-tou* kommentárjai ironikus megjegyzések a császár értetlenségéről (egyetlen tenyér), az emlékmű félreértéséről (friss fatörzs: koporsónak), illetve szentenciózus summázat.

19. *Csü-cse ujj-Csanja*

33. *Csü-cse* és módszere szerepel a *Kapujanincs Átjáró* 3. példázatában.

20. *Lung-ja a nyugati vándorról kérdezősködik*

34. *Lung-ja* Csün-tun (835–908), Tung-san tanítványa. Sokat vándorolt, így a történetben elmondottak különböző helyeken estek meg.
35. *Cuj-vej* Vu-hszü (8–9. század), kolostora a főváros (*Csangan*) mellett volt.
36. *Lin-csi* Ji-hszüan (†867), I. a *Feljegyzések Lin-csiről* című részt.

21. *Cse-men lótusza*

37. *Cse-men* Kuang-cu (10–11. század), kolostora („Tudás Kapuja”), melyről nevét kapta, Hupej tartományban volt. – A paradox válaszok jelképi értelmükben érthetők: a lótusz a buddhista tanítás szimbóluma, itt virága az abszolút igazságot, levelei az aktivitást is jelentik – s a kettő egy és ugyanazon dolog két aspektusa. Amikor tehát csak az egyik látható, a másik éppen olyan lényeges.

22. *Hszü-feng teknőcorru kígyója*

38. *teknőcorru kígyó* – A halál jelképe a *Csan*-metaforákban, de lehet a megvilágosodás, megtisztulás, próbatétel szimbóluma is. A mesterek mind másképp értik itt is.
39. *Csang-csing* – L. a 8. példázat jegyzetét.
40. *Hszüan-sa* – L. a *Kapujanincs Átjáró* 41. példázatát.
41. *Leng testvér* – *Csang-csing* bizalmas neve.

23. *Pao-fu Csodahegy-csúcsa*

42. *Pao-fu* – L. a 8. példázat jegyzetét.
43. *Csang-csing* – L. a 8. példázat jegyzetét.
44. *Csodahegy* – Az *Avatamszaka* szútrában említett hegy: a végső igazság jelképe. – *Csang-csing* „sajnos” megjegyzése figyelmeztet arra, hogy ezzel az igazságra mutatással nem lehet beérni, különben csak a temető várná ránk (a mezőt holtak koponyái borítanák).
45. *Csing-csing* – L. a 16. példázatot.
46. *Szun barátunk* – Szun volt a vezetékneve *Csang-csing*nak.

24. *Liu asszony, a Vasmalom*

47. *Liu asszony* – Vezetékeve Liu, csúfneve a Vasmalom volt (*Tie-mo*), amit kíméletlen vitakozó modora miatt kapott kortársaitól (9. század). *Veisan* tanítványa volt. (Asszonynak nevezni voltaképp félrevezető, mert apáca volt.)
48. *bivalykehén* – Nem sértő megszólítás, mert Vej-san magát is bivalyként újjászületendőnek emlegette.
49. *Vutaj-hegy* – A kínai buddhisták szent hegye, Mandzsusri bódhiszattva volt a patrónusa. – Liu kérdése alkérdés, mert a Vej-hegytől a Vutaj-hegy több száz mérföldre volt, egy nap alatt nem lehetett odajutni. A mester azonban nem hajlandó vitázni provokálójával.

25. *A Lótuszvirág-csúcs remetéje*

50. *Lótuszvirág-csúcs* – Az előző példában szereplő Vutaj-san egyik csúcsa (l. a *Kapujanincs Átjáró* 31. példázatát is). A *remetéről* az itteni történeten kívül mást nem sokat tudni: Hszü-tou kortársa volt, és *Hsziang* néven szólították. – A hegyek a versben a végső igazságot jelképezik.

26. *Paj-csang a Fenség Csúcsán*

51. *Paj-csang* Huaj-haj (720–814) – L. a *Kapujanincs Átjáró* 2. példázata jegyzetét.
52. *Fenség Csúcsán* – A Ta-hszüung-csúcs voltaképp a Paj-csang (Száz csang, azaz tízlábnyi hossz mérték-egység, azaz 'Ezer Lábnyi') hegység egyik csúcsa (a hegység nevét viselte a kolostor és attól a mester). – A történet természetesen jelképes – Paj-csang mester önmagára utal s az elmélkedésre; a szerzetes azért érdemel verést, mert félreérti a választ, és meghajlása ironikus.

27. *Jün-men aranyos szele*

53. Az ősznek ez a kétszeres költői körüljárása a *Csanban* példászerű: időt, változást, természettörvényt és individuális krízist egyaránt jelent.

28. *Nan-csüan: Amit nem hirdettek a nagy tanítók*

54. *Nan-csüan* Pu-jüan (748–834). L. a *Kapujanincs Átjáró* 14. példázatának jegyzetét.
55. *Paj-csang* Nie-pan (vagy Vej-cseng, 8. század vége), nem tévesztendő össze a 26. példázatbeli Paj-csanggal, akinek utóda volt. A történet lényegében ugyanaz, mint amelyek a *Kapujanincs Átjáró* 27. példázatában szerepel.

29. *Taj-szuj: S következik a másik*

56. *Taj-szuj* Fa-csen (878–963); Tajszuj volt a neve a hegynek (Szeccsuan tartományban), amelyen egy nagy fa odvában élt remeteként tíz évig.
57. *kalpa-tűz* – a buddhista kozmogónia nagy világpusztulása, amely az évmilliárdokban számlált kalpák, világkorszakok egyikének végét s egy új kezdetét hozza el.

30. *Csao-csou és a nagy retek*

58. *Csen-csou* – Városka Csao-csou város mellett. A válasz értelmé: az alma nem esik messze a fájától.

31. *Ma-jü csengős botja*

59. *Ma-jü* Pao-cse (8–9. század), *Nan-csüan* és *Csang-csing* Huaj-huj (755–815) mellett *Ma-cu* legfiatalabb tanítványa volt.
60. *rázta a botot . . .* – A csengősbot csengői jelképesek: a

buddhista oksági láncolat 6 vagy 12 szemet idézik; gyakorlati haszna, hogy felhívja a figyelmet hordozójára, ui. a szerzeteseknek szóval nem szabad alamizsnát kérniük.

32. *Ting csak dil*

(A történet a *Lin-csiről* szóló *Feljegyzésekből* való.)

61. *Ting* – Az előljáróról mást nem tudunk ezen a történeten kívül.
62. *Lin-csi* – L. a *Feljegyzéseket*.

33. *Csen főhivatalnok Ce-funál*

63. *Csen Cao* – Világi hívő; államtitkár valószínűleg csak később lett, a történet idején még vidéki hivatalnok lehetett.
64. *Ce-fu* Csü-pao (9–10. század), keveset tudunk róla. Az iskolának, amelyhez tartozott, éppen a kör (és más ábrák) használata a nevezetessége. A kör, mint sok más kultúrában, a kozmosz, az egység és önmagába zárttság stb. jelképe a *Csanban*, s kiterjedt irodalma van.

34. *Jang-san : Nem voltál te a Lu-hegységben*

65. *Jang-san* Huj-csi (807–883), híres *Csan*-mester.
66. *Lu-hegység* – Csiang-hszi tartományban van, természeti szépségeiről és kolostorairól egyaránt híres.

35. *Mandzsusri : Három meg három*

67. *Mandzsusri* bódhiszattva – A mahájána buddhista pantheonban a bölcsesség patrónusa.
68. *Vu-cso* – Szó szerinti jelentése 'el nem kötelezett', afféle megtisztelő jelző a *Csan*-mestereknél; a mai kommentárok közt nincs egyetértés abban, hogy kit kell

rajta érteni. Japánok szerint Ven-hszi (821–900) mestert, európaiak szerint egy 8. századi mestert. Nincs jelentősége, hisz a történet maga legendás jellegű.

69. *amelyet te felügyelsz . . .* – A tradíciók szerint ez Észak lenne, vagyis a Vutaj-san, amelynek Mandzsusri volt a patrónusa. (L. a 24. példázat jegyzetét.)
70. *Ott három meg három . . .* – Az enigmatikus válasz a *Csanban* roppant nagy megbecsülést élvez.

36. *Csang-sa sétára indult*

71. *Csang-sa* Csing-cen († 868) – L. a *Kapujanincs Átjáró* 46. példázatának jegyzetét is. Kolostora, amelyről nevét kapta, Hunan tartomány székvárosában volt.

37. *Pan-san : Három világ – Tan sehol!*

72. *Pan-san* Pao-cse (720–814), életéről csak néhány anekdotát tudunk s azt, hogy Ma-cu tanítványa volt.
73. *Három Világ*, vagy *Három Szféra* – (L. a *Kapujanincs Átjáró* 38. példázatának vonatkozó jegyzetét is!) A vágyak, az alakok és az alaknélküliség világa.
74. *elmét* – Itt is a 'szív' jelentésű írásjegy szerepel, tehát 'lélek' is lehetne.

38. *Feng-hszüé és a pátriárkák Tan-pecsétje*

75. *Jing-csou kormányzóság* – A város a mai VuCsang, a tartomány pedig, amelynek székhelye, Hupej. A kormányzó itt Li Si-csün volt, Feng-hszüé régi tisztelője.
76. *Feng-hszüé* Jen-csou (896–973) – L. a *Kapujanincs Átjáró* 24. példázatának jegyzetét.
77. *Tan-pecsétje* – A *Csan* szellemi öröksége.
78. *Vasbivaly* – A tradíciók szerint a legendás Jü császár, a Folyam (a Sárga Folyam) megfőkezője, folyószabályozási munkálatainak betetőzéséül egy hatalmas vasból öntött bivaly képmását állította fel a víz partján,

San városka közelében: a szobor feje Honan tartományban (a déli parton), a farka pedig Hopejben (az északi parton) volt. A szobor az idők folyamán elpusztult, de azóta is így hívják az ott emelkedő hatalmas szirtet. A szobornak, illetve a szirtnek védőszellem szerepet szántak: meg kellett védelmeznie a partokat az áradásoktól. Feng-hszüé itt az erő és hatalom jelképeként emlegeti.

79. *Ha egyiket sem* . . . Ez a legtöbbet magyarázott példázatok egyike. A legegyszerűbb magyarázat azonban az lehet, hogy a „pecsét odanyomása” a mester és tanítvány viszonyra vonatkozik; hogy ti. a mester vezetése alatt vagy önállósulva nyerje-e el a tanítvány a megvilágosodást? Így érthető Lu Pej megszólalása is – ez azonban „földhözragadt” konkrétságában nem nyerheti el a mester tetszését. (A japán és európai kommentárok túlbonyolítják magyarázataikkal a dolgot.)
80. *Lu Pej* – Csak annyit tudunk róla, hogy Lin-csi követője volt.

39. *Jün-men gyógyfüves sövénye*

81. *Jün-men* – L. a 6. példázat jegyzetét.
82. *gyógyfüves kert* – A kínai kifejezés (hua-jao-lan: virág – gyógyfü – kerítés) nem egyértelmű; van fordítás, amely virágoskertnek adja vissza, lehetne ’virágzó gyógyfüvek’ kerítése vagy sövénye is. Csak arról feledkeznek meg, hogy lényege költőisége.
83. *Aranyos sörényű oroszlán* – Itt meg minden kommentár arról feledkezik meg (miközben a költőiséget hangsúlyozza), hogy ez a jelkép Mandzsuri bódhizattva attribútuma az ikonográfiában. (Buddha trónusa mellett balról ’fehér elefánton’ Számantabhadra, a tudás megismerésítője áll, jobbról aranyos sörényű oroszlánon Mandzsuri, a bölcsesség megismerésítője.)

40. *Nan-csüan virágszála*

84. *Lu Keng* – (764–834), magas rangú hivatalnok (*tajfu*) Anhuj tartományban; hivatali útjain gyakran meglátogatta kolostorában Nan-csüant, akit tanítójának tekintett.
85. *Csao*, másképp *Szeng-csao* (’a buddhista szerzetes Csao’, 384–414), az indiai Kumaradzsiwa tanítványa, a buddhista szövegek egyik korai kínai fordítója és magyarázója.

41. *Csao-csou és a Nagy Halál*

86. *Tou-ce Ta-tung* (819–914) – Neves mester.
87. *Nagy Halál* – Az abszolút számádhí, az elmélyült kontempláció tökélyre emelt foka. (L. a *Kapujanincs Átjáró* 1. példázatának jegyzetét is.)

42. *Pang hópelyhei*

88. *Pang Ven*, akit csak Csü-csi megszólítással (ami a világi hívőnek kijáró megtisztelő cím) emlegetnek, Ma-cu tanítványa volt.
89. *Jao-san Vej-jen* (751–834), a ’Gyógyfüvek Hegye’-kolostor mestere (Hunan tartományban).
90. *Jama* – A halál istene, a Pokol ura az indiai mitológiában.

43. *Tung-san: Se hideg, se meleg*

91. *Tung-san Liang-Csie* (807–869) – Nem azonos a 12. példázatban szereplő Tung-san mesterrel!

44. *Ho-san* : *Érteni a dobiütést*

92. *Ho-san* Vu-jin (891–960) – Hétéves korában lett az akkor már öreg Hszüe-feng tanítványa, később másoknál is tanult. – Makacs és enigmatikus válaszá: (*csie-ta-ku* : 'érteni'/'megoldani'/'ütni'/'dob') általában a számádhí gyakorlására vonatkoztatják: nem elég egyszer megtenni (egyszer megvilágosodni), hanem az élet folyamán mindvégig gyakorolni kell.

47. *Jün-men* : *A hat fel-nem-fogás*

93. *hat fel-nem-fogás* – A hat (a buddhista bölcsélet szerinti) érzékelés (látás, hallás, szaglás, ízlelés, érintés, gondolkodás) kikapcsolása.

48. *Vang tajfu és a teaszertartás*

94. *Vang tajfu* – *Vang Jan-pin* (10. század), császári udvarmesteri rangban (*tajfu*) működő tisztviselő Fu-csien tartományban, világi *Csan*-hívő.
95. *Ming-csao* Tő-csien (10. század) – Becenevén Tu-jenlung ('Félszemű sárkány' – valóban félszemű volt, és vitákban gyors, heves), a Fu-csien tartományi Csüan-csou város Csao-csing ('Áldáshozó') kolostorának apátja volt; mellette volt rangidős *Huj-lang*, akit itt *Lang*-nak emlegetnek.

49. *Szan-seng* : *Az aranyhal kiszökött a hálóból*

96. *Szan-seng* *Huj-zsan* (9–10. század) – A *Szan-seng* ('Három Szent') kolostor apátja, Lin-csi utódja. Életéről keveset tudni.

51. *Hszüe-feng* : *Hát ez mi?*

97. *Jen-tou* – L. a *Kapujanincs Átjáró* 13. példázatának jegyzetét.
98. *Ez!* – (Si!), illetve a „Hát ez mi?” kérdés (Si sen-ma?) híressé vált és gyakran idézett *Csan*-mondások.

52. *Csao-csou* köhídja

99. *Csao-csou* – Itt a mestert is, egyben a várost is jelenti; ott volt az akkori birodalom híres „három köhídja” közül az egyik. Ezek azonban nem igazi hidak voltak, hanem a folyók természetes kövei, amelyeken át lehetett kelni. – A jelképes értelem: nem a mester külseje a fontos, hanem az, hogy az „átkelést” képes-e segíteni.

54. *Jün-men* széttárja karját

100. *Caj-csan* – Nan-csüan tanítványa, többet nem tudunk róla.

55. *Tao-vu* : *Nem akarom megmondani!*

101. *Tao-vu* Jüan-cse (769–835) – Jao-san tanítványa volt.
102. *Csien-jüan* – Semmit sem tudunk róla, azon kívül, hogy *Tao-vu* tanítványa volt.
103. *Si-suang* Csing-csu (807–888) – Híres mester, aki igen szigorúan bánt szerzeteseivel.
104. *Hszü-hszien*ről sem tudunk semmit.

56. *Csin-san* és a három sorompót átverő nyilvessző

105. *Liang* – A világi tanítvány (szó szerint „a *Csan* vendége”: *csan-ko*) valószínűleg egy ideig a kolostorban élt.
106. *Csin-san* Ven-suj (9–10. század) – *Tung-san* tanítványa volt.

58. *Csao-csou* : *Nincs mentség*

107. A versidézethez l. a 2. példázat jegyzetét.

59. *Csao-csou* : *Miért nem idézed végig?*

108. A versidézet „teljes” szövegét l. a 2. példázat jegyzetében. Abból kitűnik, hogy *Csao-csou* is csak az első sorpárt idézi!

60. *Jün-men* botja sárkánnyá változik

109. *leszállott a szószekekről* – Ti. amikor ezt a példázatot elismételte szerzetesei előtt.

63. *Nan-csüan* kettévágja a macskát

110. Ezt és a következő példázatot l. egy történetbe összevonva a *Kapujanincs Ájtáró* 14. példázatában.

64. *Csao-csou* fejére teszi saruját

111. *levette a saruját* . . . – L. a *Kapujanincs Ájtáró* 14. példázatát.

65. *A máshitű bölcs és Buddha*

112. A történet, némi változtatással, olvasható a *Kapujanincs Ájtáró* 32. példázatában is.

66. *Jen-tou* hangosan fölnevet

113. *Jen-tou–Jen-tou* Csüan-hou (828–887), l. a *Kapujanincs Ájtáró* 13. példázatában.

114. *Huang Csao* lázadása 880-ban volt, kivégzése 884-ben; a történet így pontosan időhöz köthető.

115. *szörnyű sikoltás* . . . – Ez voltaképp jóslat. A Huang Csao-féle lázadás szétvert csapatai sokáig kóboroltak és raboltak szerte a birodalomban. Egy ilyen rabló banda ölte meg Jen-tout, dühében, mert a kolostorban (Vu-csang mellett) semmi értéket nem talált (887 áprilisában). A mester, amikor ledőfték, azt mondják, mérföldekre elhallatszó szörnyű sikoltást hallatott.

67. *Fu*, a Nagy Tanító, szútrát magyaráz

116. *Vu császár* a Liang-dinasztiából – L. az 1. példázatot.

117. *Fu-csiu* (497–569) – Nagy Tanító, *taj-si*. A szót olykor bódhizattvának is fordíthatjuk – így szerepel az 1. példázat Jüan-vu által írott kommentárja szövegében, l. ott.

118. *Pao-cse* mester (420 k.–514) – Vu császár udvari papja és tanácsadója (l. az 1. példázatot).

68. *Jang-san* a nevét kérdezi *Szan-sengtől*

119. Valóban úgy van, ahogy a történetben elhangzik: Huj-csi Jang-san neve, Huj-zsan viszont Szan-sengé.

70. *Vej-san* : *Kérlek, mondd meg!*

120. *Vu-feng* – Nem tudni róla semmit ezen a történeten (és a 71. példázaton) kívül.

72. *Jün-jen* : *Hát a tied úgy van?*

121. *Jün-jen* Tan-seng (780–841) – Paj-csang tanítványa volt 12 éves korától, később Jao-san tanítványa lett.

73. *Ma-cu és a száz tagadás*

122. *Cse-cang – Hszi-tang* Cse-cang (735–814), a szokással ellentétben, itt nem későbbi kolostora nevének említik, hanem személynevének (valószínűleg azért, mert a történet idején még fiatal novicius volt).
123. *Haj testvér – Paj-csang* Huaj-haj (720–814), l. a *Kapujanincs Ártjáró* 2. példázatát. Itt személynevének, bizalmas rövidítéssel említik.

74. *Csin-niu és a rizsesbödön*

124. *Csin-niu* (8–9. század) – Ma-cu tanítványa volt, többet nem tudni róla.
125. *Csang-csing* Ta-an (8–9. század).
126. *déli étkelés előtt* – szerzetesi szabályzat előírta néhány szútra recitálását; ezek részint elmélkedő, részint halladó jellegűek voltak.

75. *Vu-csiu méltatlan útései*

127. *Vu-csiu* (8–9. század) – Csak annyit tudni róla, hogy Ma-cu tanítványa volt.

76. *Tan-hszia: Megvacsoráztál már?*

128. *Tan-hszia – Tan-hszia* Tien-zsan (739–824), a korai *Csan*-mesterek közül való, szerzetesi nevét (Tien-zsan: 'a természetes') Ma-cutól kapta. Arról is híressé vált, hogy egy téli vándorútján egy elhagyott templomban egy fa Buddha-szobrot tüzelt el, hogy megmelegedjék.
129. *Pao-fu* és *Csang-csing* szerepelnek a 8. példázatban is, *Paj-csang* pedig a 26. példázatban.

77. *Jün-men szeszámragos pogácsája*

130. *szezámragos pogácsa* – A legközönségesebb kínai pogácsa, minden utcai árusnál kapható ma is.

78. *Bódhiszattvák a fürdőben*

131. *hét döfés és nyolc áttörés* – A teológiai vitákat jelentő metafora a buddhizmusban.

79. *Tou-ce: Minden hang a Buddha hangja*

132. *Tou-ce* – L. a 41. példázatot.

81. *Jao-san és a szarvaskirályok királya*

133. *Jao-san* – Ugyanaz, mint az, aki a 42. példázatban szerepel.

82. *Taj-lung romolhatatlan Tan-teste*

134. *Taj-lung* – Tő-san tanítványa volt, többet nem tudni róla.

84. *Vimalakirti kapuja az Egy és Egyedülvalóhoz*

135. *Vimalakirti* – Legendás személyiség, hitvitáit és tanításait a *Vimalakirti szútra* őrizte meg. *Vej-mo-csie-csing* címen Kínában igen népszerű. Kumaradzsiwa már 401-ben kínaira fordította.
136. *Mandzsusri* bódhiszattva – L. a 35. és 39. példázat jegyzetét.

85. *A Tung-feng-hegy remetéje tigrisordítást utáncz*

137. *Tung-feng-hegy remetéje* – A mester nevét nem örítte meg a hagyomány, csak azt lehet tudni róla, hogy Lin-csi tanítványa volt.

88. *Hszüan-sa három fogatékosa*

138. *Hszüan-sa* – Ugyanaz, mint aki a 22. példázatban szerepel. L. a *Kapujanincs Átjáró* 41. példázatának jegyzetét.

89. *Jün-jen: Az egész test kéz és szem*

139. *könyörületesség bódhiszattvája* – Avalókitésvara.

90. *Cse-men és a bölcsesség lényege*

140. *Cse-men* – *Cse-men* Kuang-cu, l. a 21. példázatot.

91. *Jen-kuan és a rinocéroszlegycző*

141. *Jen-kuan* Csi-an (750 k.–842) – Ma-cu tanítványa és utóda.
142. *niu írásjegy* – A *hszi* ('rinocérosz' írásjegynek csak egyik része a *niu* ('szarvasmarha' jelentésű) írásjegy

93. *Ta-kuang rókadémonja*

143. *Ta-kuang* Csü-huj (837–903), Si-suang tanítványa és utóda volt.
144. *rókatündér* – Vagy rókadémon: kísértet. Itt a megjegyzés Csin-niu utánzását ítéli el. (L. a 74. példázatot.)

94. *A Szurangama szútra és a világtalan*

145. *világtalan* – A tiszta szubjektivitás, ami a teljes számadhiban jelenik meg.
A Szurangama szútra – szanszkrit néven számon tartott, de valószínűleg Kínában keletkezett buddhista mű.

95. *Csang-csing és Pao-fu Buddha szavain vitáznak*

146. *három méreg* – Az arhatok, vagy tanítványok, a tökéletesség negyedik fokán állanak (ha a legfelső fok Buddha), s megszabadultak már a vágyakozástól, a haragtól és a „nem-tudástól” – ez a három méreg. Csang-csing kérdése arra a buddhista hagyományban gyakran emlegetett pedagógiai útmutatásra utal, miszerint Buddha maga mondotta, hogy mindig igyekezett tanításait hallgatóihoz és az alkalomhoz igazítani; műveltekkel és tanulatlanokkal egyaránt szót értett.

97. *Gyémánt szútra: A vétkesség eltörlése*

147. *Gyémánt szútra* – *Vadszra-Pradzsnjápáramitá Szútra*, a *Tripitaka* (buddhista kánon) egyik igen fontos szövege, a kínai buddhizmusban igen gyakran idézik (kínai neve: *Csing-kang-csing*).

98. *Tien-ping két rossza*

148. *Tien-ping Zsu-ji* (9. század) – Hszüe-feng követője volt, mást nem tudni róla.
149. *Hszi-jüan Sze-ming* (9–10. század) – Li-csi követője volt, mesterei vitázó.

99. *Csung, a Nagy Tanító és a tíz-testű pásztor*

150. *Csung* – Nan-jang *Huj-csung* (675–775), a 18. példázat „nagymesteré”-vel azonos, akárcsak az itt is szereplő. *Seu-cung császár* – A Tang-dinasztia uralkodója (ur 756–763).
151. *Vairócsana* – Teljes nevén Vairócsana Buddha (‘a Naphoz hasonlatos’), a ‘Mindenség Buddha’: a mahájána-buddhizmusban megjelenő pantheista fogalom: a világ minden megjelenési formája benne, s mint egyetlen igazi létezőben nyilvánul meg. (Dharmakája Buddha: az ‘Abszolút Buddha’).

100. *Pa-ling : A kardra fűjt hajszál*

152. *kard* – A *Csan*-bölcesség metaforája: olyan éles, hogy a ráfűjt hajszálát is kettémetszi.
153. *korall* – A hasonlat a buddhista monizmus metaforája, elmélkedési tézisnek ajánlják.